

KİŞİLİK KURAMLARI

EDİTÖRLER

Mustafa KOÇ

Murat İSKENDER

Betül DÜŞÜNCELİ

© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN
978-625-375-259-0

Yayın Koordinatörü
Yasin DİLMEN

Kitap Adı
Kişilik Kuramları

Sayfa ve Kapak Tasarımı
Akademisyen Dizgi Ünitesi

Editörler
Mustafa KOÇ
ORCID iD: 0000-0002-8644-4109
Murat İSKENDER
ORCID iD: 0000-0001-9520-2323
Betül DÜŞÜNCELİ
ORCID iD: 0000-0002-6794-8811

Yayıncı Sertifika No
47518

Baskı ve Cilt
Vadi Matbaacılık

Bisac Code
PSY000000

DOI
10.37609/akya.3564

Kütüphane Kimlik Kartı
Kişilik Kuramları / ed. Mustafa Koç, Murat İskender, Betül Düşünceli.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
470 s. : tablo, şekil ; 160x235 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253752590

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Kişilik insan psikolojisinin bağışıklık sistemi ve kişilerarası ilişkilerde moderatörlük görevi yapar. Bazı “moderatörler”, nefse, bazıları akla ve bazıları ise vicdana daha fazla söz hakkı verir. Doğrusu her birine yerinde, zamanında ve yeterince söz hakkı vermektir. Bu dengeyi kuramayan insanlar, olanı değil olmasını istediği şeyleri görmeye başlar. Böyle insanların oluşturduğu ya da oluşturacağı bir dünyada kendi olamaya çalışmanın bir anlamı olur mu? Daha doğrusu böyle bir dünyada insan kendi olmayı başarabilir mi?

Günümüzde var olmanın tek yolu ya da göstergesi fark edilmektir. Bir başka deyişle, fark edildiyse varsınız demektir. Var olmak, kabul edilmek ve değer görmek için olmak isteğiniz ve hatta olabileceğiniz kişi yerine, böyle bir dünyada olmanız istenen kişi olmak zorundasınız. Çünkü size verilen ve oynamanız gereken rolü oynadığınız sürece fark edileceksiniz ve buna bağlı olarak onaylanmış ve kabul edilmiş olarak değerlilik hissi yaşayacaksınız. Aslında günümüz insanın yaşadığı birçok psikolojik rahatsızlığı altında yatan faktörlerden biri de; kişinin uzun süre kendi olmayan bir rolü oynaması sonucu aşırı enerji ve zaman harcaması sonucu yaşadığı tükenmişlik, boşluk ve anlamsızlık duygularıdır denilebilir. İnsan kendi olmayan bir kişiliği sürekli film setindeki gibi oynamaya katlanamaz.

Böyle bir süreçte ve sanal dünyada kişinin kendi olmayı başarması imkânsız olduğu gibi, aslında, olması istenen kişi olmayı da başarması çok zordur. Bu süreçte bir dünya değil onlarca, yüzlerce ve özellikle internet çağında belki de binlerce dünya var denilebilir. Kendisine dikilen her elbiseyi giymeye çalışan bir kişi için bir terzi değil binlerce terzi var demektir. Bir terzinin diktiğini diğer beğenmeyecek, beğenilmeyen terzi ya da elbise değil kişinin kendisidir. Yapılacak olan hemen o elbiseyi çıkarmak ve istenen elbiseyi rengine, boyuna, genişliğine, tarzına ve modasına bakmadan yani sorgulamadan giymektir. Çünkü sorgulamak ya da hayır demek beğenilmemek yani fark edilmenin riske girmesi demektir. Kısacası kendiniz olmaya karar vermez herkesin istediği gibi olmaya karar verirseniz ne kendiniz olursunuz ne de istenen kişi olursunuz. Böyle bir durumda yaşanan çelişkinin oluşturacağı yapının adı “hiçbir şey” olarak tanımlanabilir.

Önsöz

Bir başka söylemle bu kişi, ne kendisi için ne de başkası için bir şey olmayı başaramayan bir kişiye dönüşür.

Fark edilmek için bu kadar bedel ödeyen fakat bu kadar ağır bir bedel ödeyeceğinin farkında olmayan bu kişiler yetersizliklerinin farkına vardıklarında iki gruba ayrılırlar. Birinci grupta olanlar, yetersizliğini fark eden fakat bunu kabullenmeyenler. Bu kişilerin yaşayacağı en belirgin duygu öfkedir denilebilir. Öfke iyileşmeyi sağlayacak olan unutmamanın gerçekleşmesini engelleyen en temel duygudur. İkinci grupta olanlar ise, yetersizliğini fark etmiş ve bunu kabullenen kişilerdir. Bu kişiler için fark edilmek en büyük düşmana dönüşür. Bu kişiler herkesin ne yaptığını bilmek ister fakat hiç kimsenin kendisinin ne yaptığını bilmesini istemez. Her iki grupta olanların ortak özellikleri dışarda yaşadıkları hayatın tamamını kendi içlerinde yaşamaya başlamış olmalarıdır.

Birisi olabilmek için başlattıkları bu süreçte binlercesi olduklarını fark ettiklerinde aslında hiçbirisi oldukları anladılar. Biri olabilmek demek kendin olabilmek demektir. Kendin için ve başkası için bir şey olmanın tek yolu kendin için bir şey olmaktır. Bunun başarabilmek için kişiliğin güçlü, esnek ve adaletli olması gerekir. Bunun anlamı, kişinin bazıları için bir şey olmayı ve bazıları içinde hiçbir şey olmayı başarması demektir. Bunun başarmanın tek yolu da kendin olmaktır.

İnsanlık tarihi boyunca anormallik kavramı tam olarak tanımlanamadı ve tanımlanamayacaktır. Çünkü anormallik kavramı, zamana, kültüre hatta kişiden kişiye göre değişebilmektedir. İnsanlık tarihi incelendiğinde modern çağ öncesi anormallik kavramı animistik güçlerle açıklanmış, her şeyin bir ruhu olduğu anlayışını yansıtan bu görüşe göre kötü ruhların insanı ele geçirmesi ile anormallik açıklanmıştır. Ele geçirmenin gizemli olması kurtulmayı da özel güçlere sahip insanların yapabileceği anlayışı kâhinleri bu çağda çok ihtiyaç duyulan kişiler arasına sokmuştur. Ele geçirme; ruhların kurnazlığı, insanların inançlarındaki zayıflık ve büyücülerin kötü ruhları insanlara musallat etmesi olarak açıklanmıştır. Hatta bu dönem insanların kafa taslarında açılış ve “trefin” olarak kavramsallaştırılmış karakteristik deliklerin kötü ruhların insanı terk etmesi için açıldığı iddia edilmektedir. Modern dönem öncesine ait bu anlayışın, günümüzde de benzer yansımalarına rastlamak mümkündür. Hâlâ insanların doğaüstü varlıkların etkisinde olduğuna inanması ve bu durumdan kurtulmaları için çeşitli yöntemler sunduğunu iddia eden kişilerin varlığı, bu yansımaların en belirgin örneklerindedir.

Önsöz

Bu kitap, insanı dışarıdan anlamaya çalışmaktan ziyade, bireyin kendisini anlamasının önemine duyulan özlem ve ihtiyacın bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. İnsanın psikolojik gereksinimlerini karşılamada en önemli referans yine kendisidir. Bir insanı sevmenin gerçek değeri, onun kendini sevmesiyle doğru orantılıdır; çünkü kendini sevmeyen birine, dünyanın tüm insanları sevgisini sunsa bile, sevilme hissini yaşatmak neredeyse imkânsızdır. Kitabın temel amaçlarından biri, bireyin kendisiyle barışık olmasına katkı sağlayarak, kendi olabileceği yerde var olmasını desteklemektir. Bu doğrultuda, bilişsel farkındalığını, duygusal derinliğini ve davranışsal becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. On yedi bölümden oluşan kitapta, her bir kişilik kuramına ilişkin temel kavramlar hem kavramsal hem de operasyonel düzeyde ele alınmıştır. Özellikle operasyonel tanımlamalar, kuramların temel felsefesini daha iyi anlamaya ve klinik süreçlerle işlevsel bir bağ kurmaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca, her kuramın insan doğasına bakış açısını ve temel felsefesini daha iyi kavrayabilmek adına vaka analizlerine yer verilmiştir.

Bu kitabın, bireyin kendini keşfetme yolculuğuna ışık tutması dileğiyle...

Editörler
Mustafa KOÇ
Murat İSKENDER
Betül DÜŞÜNCELİ

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	Kişilik Nedir ve Neden Önemlidir?	1
	<i>Mustafa KOÇ</i>	
	<i>Şehide KELEK</i>	
	<i>Aysu BAYRAM SAPTIR</i>	

BÖLÜM 2	Sigmund Freud: Psikanaliz	29
	<i>Tuğba Seda ÇOLAK TURAN</i>	

NEO-PSİKOANALİTİK YAKLAŞIM

BÖLÜM 3	Carl Gustav Jung: Analitik Psikoloji	59
	<i>Pınar ÖZDEMİR YILMAZ</i>	

BÖLÜM 4	Alfred Adler: Bireysel Psikoloji	93
	<i>Abdi GÜNGÖR</i>	
	<i>Gülşah KOÇ</i>	

BÖLÜM 5	Karen Horney: Nevrotik İhtiyaçlar ve Eğilimler	125
	<i>Betül DÜŞÜNCELİ</i>	
	<i>Sena DİRİL</i>	

YAŞAM BOYU YAKLAŞIMI

BÖLÜM 6	Erik Erikson: Kimlik Kuramı	151
	<i>Ali Haydar ŞAR</i>	
	<i>Melike SARIKOÇ</i>	

AYIRICI ÖZELLİK YAKLAŞIMI

- BÖLÜM 7** Gordon Allport: Ayırıcı Özellik Kuramı 171
Ahmet SAPANCI
- BÖLÜM 8** Raymond Cattell: Analitik Ayırıcı Özellik Kuramı 189
Ertan BASHA
İbrahim TAŞ
- BÖLÜM 9** Hans Eysenck: Biyolojik Ayırıcı Özellik Kuramı 213
Eyüp ÇELİK
Samet MAKAS
- BÖLÜM 10** Kişiliği Anlamak: Büyük Beşli, Hexaco ve Karanlık Üçlü
Modelleri.....225
Mustafa TEKKE
Harun TORUN

HÜMANİST YAKLAŞIM

- BÖLÜM 11** Abraham H. Maslow: İhtiyaç Hiyerarşisi Kuramı.....249
Erol UĞUR
- BÖLÜM 12** Rogers: Kendini Gerçekleştirme Kuramı.....277
Sedef ÜNSAL SEYDOOĞULLARI

BİLİŞSEL YAKLAŞIM

- BÖLÜM 13** George Kelly'nin Kişisel Yapı Kuramı.....309
Ahmet SAPANCI

İçindekiler

DAVRANIŞSAL YAKLAŞIM

BÖLÜM 14 B. F. Skinner: Pekiştirme Teorisi 331
Gülşah TURA

SOSYAL ÖĞRENME YAKLAŞIMI

BÖLÜM 15 Albert Bandura: Modelleme Teorisi 365
Tuncay AYAS

SINIRLI ALAN YAKLAŞIMI

**BÖLÜM 16 Kişiliğin Yönleri: Kontrolü Ele Almak, Şans Vermek ve
Bulmak 389**
Mustafa KOÇ
Tuğba TOSUN

BÖLÜM 17 Perspektif Olarak Kişilik 419
Murat İSKENDER
Ümit BAYIN
Nur Hilal YILDIRIM ALGÜL

YAZARLAR

**Uzm. Psk. Dan. Nur Hilal YILDIRIM
ALGÜL**

Prof. Dr. Tuncay AYAS
*Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

Dr. Ertan BASHA
AAB Koleji, Psikoloji Bölümü

Dr. Psk. Dan. Ümit BAYIN
TÜBİTAK Fen Lisesi

Prof. Dr. Eyüp ÇELİK
*Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

Uzm. Psk. Dan. Sena DİRİL
Sakarya Üniversitesi Doktora Öğrencisi

Doç. Dr. Betül DÜŞÜNCELİ
*Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

Doç. Dr. Abdi GÜNGÖR
*Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

Prof. Dr. Murat İSKENDER
*Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

Arş. Gör. Şehide KELEK
*Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

Uzm. Psk. Dan. Gülşah KOÇ
Düzce Üniversitesi, Doktora Öğrencisi

Prof. Dr. Mustafa KOÇ
*Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

Dr. Öğr. Üyesi Samet MAKAS
*Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

Dr. Psk. Dan. Aysu BAYRAM SAPTIR

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet SAPANCI
*Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

Uzm. Psk. Dan. Melike SARIKOÇ

Prof. Dr. Ali Haydar ŞAR
*İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık AD*

Doç. Dr. İbrahim TAŞ
*Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum
Bilimleri Fakültesi, Gelişim Psikolojisi AD*

Yazarlar

Doç. Dr. Mustafa TEKKE
*Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

Uzm. Psk. Dan. Harun TORUN
Milli Eğitim Bakanlığı

Klinik Psk./Öğr. Gör. Tuğba TOSUN
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

Doç. Dr. Gülşah TURA
*Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

Doç. Dr. Tuğba Seda ÇOLAK TURAN
*Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

Doç. Dr. Erol UĞUR
*Düzce Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Gelişim Psikolojisi AD*

**Doç. Dr. Sedef ÜNSAL
SEYDOOĞULLARI**
*Düzce Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,
Sosyal Psikoloji AD*

Dr. Öğr. Üyesi Pınar ÖZDEMİR YILMAZ
*Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD*

BÖLÜM 1

KİŞİLİK NEDİR VE NEDEN ÖNEMLİDİR?

Mustafa KOÇ¹

Şehide KELEK²

Aysu BAYRAM SAPTIR³

1.1. İnsanı Tanıma, Anlama ve Öngörmede Kişilik

"Kişilik nedir?" sorusuna cevap vermeden önce, "Kişiliği anlamak neden önemlidir?" sorusuna cevap vermek gerekir. İnsanı tanıma, anlama ve öngörme süreci, psikolojinin en temel amaçlarından biridir. Bu sürecin en önemli unsurlarından biri ise kişiliktir. Psikoloji biliminin ilk kuramcılarından itibaren pek çok bilim insanının kişiliği tanımlamaya çalışması ve diğer sosyal bilim dallarının da bu konuya ilgi göstermesi, kişiliğin hem bilim dünyası hem de insan yaşamı açısından ne denli önemli bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır.

Kişilik üzerine geliştirilen birçok teori, insan doğasını tanımlamaya yönelik çabaların bir ürünüdür. Bu teoriler, kişiliğin nasıl şekillendiğini, farklı kişilik tiplerini ve bu tiplerin içsel ve dışsal özelliklerini ortaya koymaktadır (Burger, 2020). Ayrıca insanı anlama ve gelecekteki davranışlarını öngörme çabalarının somut yansımalarından biri bu kişilik teorileridir. İnsanı tanıma, anlama ve öngörme süreçlerinde kişilik vazgeçilmez bir rehberdir. Bir bireyin dünyaya

¹ Prof. Dr., Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, mustafa.koc@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8644-4109

² Arş. Gör., Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, sehidekelek@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8444-0614

³ Dr. Psk. Dan., aysubayrams@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-3959-6878

Önerilen Okumalar

- Burger, J. M. (2020). *Kişilik: Psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri* (Çev. İ. D. Erguvan Sarıoğlu). Kaknüs Yayınları. (Orijinal eser 2004 yılında yayımlanmıştır).
- Cüceoloğlu, D. (2019). *İnsan ve Davranış*. Remzi Kitapevi
- Millon, T., Grossman, S., Millon, C., Meagher, S. ve Ramnath, R. (2020). *Modern yaşamda kişilik bozuklukları* (Çev.E. O. Gezmiş). İş Bankası Kültür Yayınları. (Orijinal eser 2004 yılında yayımlanmıştır).

Kaynakça

- Allport, G. W. (1937). *Personality: A psychological interpretation*. Holt.
- Asendorpf, J. B. & Wilpers, S. (1998). Personality effects on social relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1531–1544. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.6.1531>
- Bergner, R. M. (2020). What is personality? Two myths and a definition. *New Ideas in Psychology*, 57, 100759. <https://doi.org/10.1016/j.newideapsych.2019.100759>
- Burger, J. M. (2020). *Kişilik: Psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri* (Çev., İ. D. Erguvan Sarıoğlu), (7. baskı). Kaknüs Yayınları. (Orijinal eser 2004 yılında yayımlanmıştır).
- Cloninger, C. R. (2008). The psychobiological theory of temperament and character: Comment on Farmer and Goldberg (2008). *Psychological Assessment*, 20(3), 292–299. <https://doi.org/10.1037/a0012933>
- Cloninger, S. C. (2020). Conceptual and Historical Perspectives. (Ed. P. J. Corr ve G. Matthews), *The Cambridge Handbook of Personality Psychology* (p.13-30). Cambridge University Press.
- Costa, P. T. & McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653–665. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(92\)90236-1](https://doi.org/10.1016/0191-8869(92)90236-1)
- John, O. P., Robins, R. W. & Pervin, L. A. (Eds.). (2008). *Handbook of Personality: Theory and Research* (3. editions). Guilford Press.
- McAdams, D. P. & Pals, J. L. (2006). A new Big Five: Fundamental principles for an integrative science of personality. *American Psychologist*, 61(3), 204–217. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.61.3.204>
- McCrae, R. R. & Costa, P. T. (2008). *The five-factor theory of personality*. (Ed. O. P. John, R. W. Robins & L. A. Pervin), *Handbook of personality: Theory and research* (3. editions, p. 159–181). Guilford Press.
- Mischel, W. (1996). *Personality and assessment* (1. ed.). Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203763643>
- Pervin, L. A. & John, O. P. (2001). *Personality: Theory and research* (8. editions). Wiley.
- Roberts, B. W., Walton, K. E. & Viechtbauer, W. (2006). Patterns of mean-level change in personality traits across the life course: a meta-analysis of longitudinal studies. *Psychological Bulletin*, 132(1), 1–25. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.132.1.1>
- Uher, J. (2017). Basic definitions in personality psychology: Challenges for conceptual integrations. *European Journal of Personality*, 31(5), 572–573. <https://doi.org/10.1002/per.2128>
- Watson, D. & Clark, L. A. (1997). Extraversion and its positive emotional core. (Ed. R. Hogan, J. A. Johnson & S. R. Briggs), *Handbook of personality psychology* (p. 767–793). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-012134645-4/50030-5>

BÖLÜM 2

SIGMUND FREUD: PSİKANALİZ

Tuğba Seda ÇOLAK TURAN¹

2.1. Freud'un Hayatı (1856-1939)

Sigmund Freud, bir yün tüccarının kendisinden yirmi yaş küçük bir kadınla, üçüncü evliliğinden dünyaya gelen yedi çocuğun en büyüğü olarak 6 Mayıs 1856 tarihinde Moravya Avusturya'da doğdu. Freud'un aile tarihine bakıldığında erken ölümler, boşanmalar ve evliliklerle dolu, oldukça karmaşık bir öykü ile karşılaşılır. Freud dört yaşındayken mali nedenlerden dolayı Viyana'ya taşınan çekirdek aile, parlak bir çocuk olan Freud'un akademik potansiyelini gerçekleştirmesine destek olmaya odaklanmıştır. Lisede Latince, Fransızca ve İngilizce öğrenirken kendi çabalarıyla İbranice, İspanyolca ve İtalyanca öğrenen bu parlak çocuk, daha sonraları Truva tarihine olan merakından, okuduğunu anlayacak kadar Yunanca ve Türkçe öğrendi. Tıp fakültesinde okudu, cenin ve yetişkin beyinlerini karşılaştırarak araştırmalar yaparak mesleğine başladı. Ancak mali anlamda yaşadığı zorluklar onu sinirbilim alanında özel hekim olarak çalışmaya itti. Kokainin analjezik etkisini fark etmesine rağmen bu alanda çalışmayı bıraktığı için bu buluş başkası tarafından yapıldığında da oldukça hayıflandı. Aldığı bir burs ile eğitime gittiği Jean Charcot ile çalışmalarını sonucu hipnoza ve histeriye ilgisi artmış ve bu alana yönelmiştir. Daha sonra Josef Breuer ile karşılaşarak ibreyi Breuer ile çalışmalarına çevirmiştir. 1886 yılında Martha Bernays ile evlenerek en küçüğü Anna olan altı çocukları oldu. Stanley Hall

¹ Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD
tugbacolak@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7219-1999

Önerilen Okumalar

- Blackman, J.S. (2014). *Zihnin Kendini Koruma Yolları: 101 Savunma*. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Freud, A. (2011). *Ben ve savunma mekanizmaları*. İstanbul: Mentis Yayınları.
- Mitchell, S.A. ve Black, M.J. (2014). *Freud ve sonrası: Modern Psikanalitik düşüncenin tarihi* (2. baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kaynakça

- Akhtar, S. (2020). *Acının kaynakları: Korku, Ağgözlülük, suçluluk, kandırma, ihanet ve intikam*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Blackman, J.S. (2014). *Zihnin Kendini Koruma Yolları: 101 Savunma*. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Freud, A. (2011). *Ben ve savunma mekanizmaları*. İstanbul: Mentis Yayınları.
- Freud, S. (2012). *Totem ve tabu*. İstanbul: Arya Yayıncılık.
- Lagache, D. (2005). *Psikanaliz*. Ankara: Kültür Kitaplığı 5.
- Magnavita, J.J. (2016). *Kişilik kuramları: Kişilik bilimine çağdaş yaklaşımlar*. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları
- Mitchell, S.A. ve Black, M.J. (2014). *Freud ve sonrası: Modern Psikanalitik düşüncenin tarihi* (2. baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Mollon, P. (2001). *Freud ve sahte anı sendromu* (Çev. G. Koca). İstanbul: Everest Yayınevi.
- Palombo, J., Bendicsen, H.K. ve Koch, B.J. (2018). *Psikanalitik Gelişim Teorileri Rehberi*. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Parman, T. (2022). *Ayrılık, ayrılık, aman ayrılık. Psikanaliz Defterleri 5. Eksiklik, ayrılık ve ötesi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Prochaska, J.O. ve Norcross, J.C. (2014). *Psikoterapi Sistemleri: Teoriler ötesi bir çözümleme*. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.

BÖLÜM 3

CARL GUSTAV JUNG: ANALİTİK PSİKOLOJİ

Pınar ÖZDEMİR YILMAZ¹

3.1. Jung'un Hayatı (1875-1961)

Carl Gustav Jung (1875-1961), bilinçdışını keşfetmesi ve derinlik psikolojisine katkılarıyla tanınan bir disiplin olan analitik psikolojiyi kuran İsviçreli bir psikiyatrist ve psikanalistti. 26 Temmuz 1875'te İsviçre'nin Kesswil kentinde doğan Jung, küçük yaşlardan itibaren felsefeye, bilime ve insan zihninin gizemlerine derin bir ilgi göstermiştir. Basel Üniversitesi'nde tıp eğitimini almış ve 1900 yılında mezun olmuştur. Psikiyatri kariyerinin ilk yıllarında Zürih'teki Burghölzli Hastanesi'nde Eugen Bleuler ile çalışarak psikopatolojiye olan ilgisini derinleştirmiştir (Jung, 1989).

1906 yılında Jung, Sigmund Freud ile tanışmış aralarındaki iş birliği, erken dönem psikoanalitik teorinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Ancak, bilinçdışının doğasına ve cinselliğe yapılan vurguya ilişkin teorik ayrılıklar 1913'te bir çatlağa neden olmuştur. Jung'un Freud'dan ayrılması, kolektif bilinçdışı, arketipler ve bireyleşme süreci gibi kavramları vurgulayan özgün analitik psikoloji çerçevesini geliştirmesinin önünü açan önemli bir dönüm noktası olmuştur (Jung, 1972a).

Jung, kariyeri boyunca mitoloji, din ve felsefe dahil olmak üzere çeşitli alanlardan gelen içgörülerini bütünleştirerek kapsamlı araştırmalar yapmıştır.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, pinarozdemir@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1324-3426

Önerilen Okumalar

- Jung, C. G. (2014). *Psikoterapi pratiği*. (Çev. S. Türk). Kaknüs Yayınları.
Jung, C.G. (2019). *Kırmızı kitap*. (Çev. O. Gündüz). Kaknüs Yayınları.
Jung, C. G. (2024). *İnsan ruhuna yöneliş*. (Çev. E. Büyükinal). Say Yayınları.

Kaynakça

- Bahadır, A. (2007). *Jung ve din*. İz Yayıncılık.
Beebe, J. (2012). Psychological types in Freud and Jung. *Jung Journal*, 6(3), 58-71.
Boeree, C. G. (1997). Carl Jung 1875-1961. *Personality Theories*, 8(29), 05.
Briggs, K. C. (1976). *Myers-Briggs type indicator*. Consulting Psychologists Press.
Charet, F. X. (2000). Understanding Jung: Recent biographies and scholarship. *Journal of Analytical Psychology*, 45(2), 195-216.
Collins, M. (2008). Politics and the numinous: Evolution, spiritual emergency, and the re-emergence of transpersonal consciousness. *Psychotherapy and Politics International*, 6(3), 198-211.
Corbett, L. (2002). *The religious function of the psyche*. Routledge.
Crapps, R. W. (1986). *An introduction to psychology of religion*. Mercer University Press.
Galipeau, S. (2013). *The Red Book and Jung's typology*. *Psychological perspectives*, 56(1), 34-49.
Geyer, P. (2014). Isabel Briggs Myers, Psychological type, and the spirit of CG Jung. In *Embodying the Spirit of the Work of CG Jung Retreat/Conference* (pp. 23-25).
Hatfield, F. (2019). Caught in the net of the divine: Archetypal roots of alcoholics anonymous in Euripides's Bacchae. *Jung Journal*, 13(4), 53-71.
Hinton, L. (2008). Teaching origins of depth psychology: Overview and candidate-members' experience. *Journal of Analytical Psychology*, 53(1), 91-100.
James, R. K. ve Gilliland, B. E. (2003). *Theories and strategies in counseling and psychotherapy*. Allyn & Bacon.
Jung, C. G. (1953). *Psychology and alchemy* (Çev. R. F. C. Hull). Collected works of CG Jung, (Vol. 12). Princeton University Press.
Jung, C. G. (1968). *Archetypes and the collective unconscious* (Çev. R. F. C. Hull). Collected works of CG Jung, (Vol. 9). Princeton University Press.
Jung, C. G. (1972a). *Psychological type* (Çev. R. F. C. Hull). Collected works of CG Jung, (Vol. 8). Princeton University Press.
Jung, C. G. (1972b). *Two essays in analytical psychology* (Çev. R. F. C. Hull). Collected works of CG Jung, (Vol. 7). Princeton University Press.
Jung, C. G. ve Von Franz, M. L (1988). *Man and his symbols*. Dell. (Original work published 1964).
Jung, C. G. (1989). *Memories, dreams, reflections* (A. Jaffe, Ed.). Vintage Books Edition. (Original work published 1962).
Jung, C. G. (2014a). *Analytical psychology*. (R.B. Ewen, Ed.). An Introduction to Theories of Personality (pp. 53-81). Psychology Press.
Jung, C. G. (2014b). *Psikoterapi pratiği*. (Çev. S. Türk). Kaknüs yayınları.
Jung, C. G. (2024). *İnsan ruhuna yöneliş*. (Çev. E. Büyükinal) Say yayınları. (Original work published 1962).
Karabulut, M. (2022). Freud ve Jung ışığında masal ve psikanaliz. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (26), 756-764.
Kavut, S. (2020). Carl Gustav Jung: kavramları, kuramları ve düşünce yapısı üzerine bir inceleme carl gustav Jung: A study on his concepts, theories and philosophy. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 681-695.

Carl Gustav Jung: Analitik Psikoloji

- Lines, D. (2006). *Spirituality in counselling and psychotherapy*. Sage Publication Ltd.
- Mattoon, M. A. (2005). *Jung and the human psyche: An understandable introduction*. Taylor & Francis.
- Nystul, M. S. (1993). *The art and science of counseling and psychotherapy*. Macmillan.
- Palmer, M. (2003). *Freud and Jung on religion*. Routledge.
- Rădulescu, A. (2014). Archetypal feminine figures in fairy tales. A study in archetypal psychology. *Journal of Research in Gender Studies*, 4(2), 1082-1090.
- Rensma, R. (2009). *The Immanence of myth: A new interpretation of Joseph Campbell's reception of CG Jung*. Continuum.
- Schermer, V. L. (2013). The Social Unconscious in Persons, Groups, and Societies. *International Journal of Group Psychotherapy*, 63(4), 609-612.
- Schultz, D. P., Schultz, S. E. ve Enos, M. (2009). *Theories of personality*. Cengage learning.
- Smith, B. D. ve Vetter, H. J. (1991). *Theories of personality*. Prentice-Hall, Inc.
- Stauder, J. R. (2005). Autobiography as a spiritual practice. *Journal of gerontological social work*, 45(3), 249-269.
- Sorge, G. V. (2020). The construct of the 'mana personality' in Jung's works: A historic-hermeneutic perspective. Part I. *Journal of Analytical Psychology*, 65(2), 366-388.
- Nelson, J. M. (2009). *Psychology, religion, and spirituality*. Springer Science & Business Media.
- Von Franz, M.-L. (1971). 'The inferior function', part 1 of lectures on Jung's typology. Spring Publications.
- Winborn, M. (2023). *Jungian Psychoanalysis: A Contemporary Introduction*. Taylor & Francis.
- Winston, E. (1997). *Carl Jung: A Biography*. Basic Books.

BÖLÜM 4

ALFRED ADLER: BİREYSEL PSİKOLOJİ

Abdi GÜNGÖR¹

Gülşah KOÇ²

4.1. Adler'in Hayatı (1870-1937)

Alfred Adler, Bireysel Psikoloji'yi oluşturmasıyla tanınan Avusturyalı bir doktor ve psikiyatristtir. Adler 7 Şubat 1870 tarihinde Viyana yakınlarındaki Rudolfshem'da, Viyanalı bir ailenin ikinci çocuğu olarak doğmuştur. Adler'in erkek kardeşlerinden biri çok küçükken ölmüştür. Adler hastalıkları olan bir çocuk olmasıyla birlikte ölümün de fazlasıyla farkında olduğu için mutlu bir çocukluk dönemi geçirmemiştir. Dört yaşındayken ağır bir zatürre geçirmiş ve ölüme çok fazla yaklaşmıştır. Bunun sonucunda da doktor olmaya karar vermiştir.

Çocukluğunun ilk beş yılında çok fazla hastalık geçirdiğinden annesi tarafından oldukça şımartılmıştır. Daha sonra ise kardeşinin doğumu ile "tahtı sarsılmıştır". Babası ile güvene dayalı bir ilişki geliştirmiş fakat kendisini annesine çok yakın hissedememiştir. Sürekli olarak en büyük abisini kıskanmış ve bu durum onun çocukluğu ve ergenliği boyunca ikisi arasındaki ilişkinin gergin olmasına neden olmuştur. İlk yılları genel olarak çocukluk zayıflıklarının ve aşağılık duyguların üstesinden gelmeye yönelik mücadelesi ile karakterize olmuştur. Onun bu aile yaşantılarının, kuramının oluşumu üzerinde etkili olduğu çok açıktır. Ancak,

¹ Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, abdigunor@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7945-0906

² Uzm. Psk. Dan., Düzce Üniversitesi Doktora Öğrencisi, gulsahgeyikkoc@gmail.com, ORCID iD: 0000-0003-2894-9640

10. Aşağıdakilerden hangisi bireysel psikoloji hedefleri arasında yer almaz?

- Aşağılık duygusuyla başa çıkabilmek için yardımcı olunması
- Hatalı güdülenmenin değiştirilmesi
- Sosyal ilginin azaltılması
- Sağlıklı bir yaşam stili geliştirmesinde yardımcı olunması
- Topluma katkı sağlayan bireyler haline gelmesi için desteklenmesi

Cevap anahtarı:

1. B 2. B 3. B 4. C 5. D 6. E 7. B 8. A 9. E 10. C

Önerilen Okumalar

- Adler, A. (1929). *The science of living*. George Allen & Unwin.
- Ansbacher, H. L. ve Ansbacher, R. R.(Eds.), (1956), *The Individual Psychology of Alfred Adler*. Basic Books
- Carlson, J., Watts, R. E. ve Maniacci, M. (2006). *Adlerian therapy: Theory and practice*. American Psychological Association.

Kaynakça

- Adler, A. (1931). *What life should mean to you*. Oneworld Publications.
- Adler, A. (1929). *The science of living*. George Allen & Unwin.
- Ansbacher, H. L. ve Ansbacher, R. R.(Ed.), (1956), *The Individual Psychology of Alfred Adler*. Basic Books
- Bitter, J. R. (2012). On the essence and origin of character: An introduction. (Ed. Carlson, J. ve Maniacci, M. P). *Alfred Adler Revisited* (s. 89-97). Routledge.
- Carlson, J., Watts, R. E. ve Maniacci, M. (2006). *Adlerian therapy: Theory and practice*. American Psychological Association.
- Clark, A. J. (2012). Significance of early recollections. (Ed. Carlson, J. ve Maniacci, M. P). *Alfred Adler Revisited* (s. 303-311). Routledge.
- Corey, G. (1996). *Theory and practice of counseling and psychotherapy*. Pacific Grove: Brooks/Cole.
- Corey, G. (2000). *Theory and practice of group counseling*. Belmont, CA : Brooks/Cole.
- Edwards, M.E. (2002). **Attachment, mastery, and interdependence: A model of parenting processes**. *Family Process*, 41,389-404.
- Milliren, A. P, Evans, T. D. ve Newbauer, J. F. (2003). Adlerian counseling and psychotherapy. (Ed. Capuzzi, D. ve Gross, D. R.). *Counseling and psychotherapy: theories and interventions*. Pearson Education.
- Milliren, A. ve Clemmer, F. (2006). Introduction to Adlerian psychology: Basic principles and methodology. (Ed. S. Slavik ve J. Carlson). *Readings in the theory of individual psychology* (s. 33-48). Routledge.

KİŞİLİK KURAMLARI

- Mosak, H. H. ve Maniacci, M. (1999). *A primer of Adlerian psychology: The analytic behavioral-cognitive psychology of Alfred Adler*. Taylor & Francis.
- Nikelly, A. G. (1971a). Private logic. (Ed. A. G. Nikelly). *Techniques for behavior change: Applications of Adlerian theory* (s. 61-64). Charles C Thomas.
- Nystul, M. S. (2003). *Introduction to counseling: An art and science perspective*. Allyn and Bacon.
- Oberst, U. E. ve Stewart, A. E. (2003). *Adlerian psychotherapy: An advanced approach to individual psychology*. Routledge.
- Parrott, L. (1997). *Counseling and psychotherapy*. McGraw-Hill.
- Rattner, J. (1983). *Alfred Adler*. Frederick Ungar Publishing.
- Schultz, D. ve Schultz, S. E. (2001). *Theories of personality* (7. Baskı). Brooks/Cole.
- Seligman, L. (2001). *Systems, strategies and skills of counseling and psychotherapy*. Prentice-Hall.
- Watts, R. E. ve Eckstein, D. (2009). Individual Psychology. (Ed. American Counseling Association). *The ACA encyclopedia of counseling* (s. 281-283). American Counseling Association.
- Watts, R. E. (2012). On the origin of the striving for superiority and of social interest (Ed. Carlson, J. ve Maniacci, M. P.). *Alfred Adler Revisited* (s. 41-56). Routledge.

BÖLÜM 5

KAREN HORNEY: NEVROTİK İHTİYAÇLAR VE EĞİLİMLER

Betül DÜŞÜNCELİ¹

Sena DİRİL²

5.1. Horney' in Hayatı (1885-1952)

Karen Clementina Theodora Danielsen, 15 Eylül 1885 yılında Almanya Hamburg' un hemen dışında kalan Eilbek' te dünyaya gelmiştir. Karen, babası deniz kaptanı olan Berndt Henrik Wackels Danielsen ve annesi Clothilde Marie Danielsen' in ikinci çocuğu ve tek kızıdır. Bir de erkek çocukları Berndt vardır. Karen, daha sarışın ve üç buçuk yaş büyük olan erkek kardeşi Berndt' in gölgesinde büyümüştür. Karen' in babası mesleğinden dolayı çoğu zaman evde yoktu. Dini inancına bağlı, katı, otoriter bir tutuma ve erkek üstünlüğünü savunucu yaklaşıma sahipti. Karen' in annesi ise babasına göre soylu ve ekonomik durumu daha iyi bir aileden gelmekteydi. Babası öldükten sonra abileri de evi terk ettiği için tek çaresi evlenmektir. Karen ve kardeşi Berndt, annelerinin onlara gösterdiği ilginin arkasında karanlık bir yön olduğunu daha küçük yaşlarından itibaren fark etmişlerdi. Çocuklar, annelerinin sık sık dile getirdiği gibi, onun tek mutluluk kaynağıydı. Eğer onlar olmasaydı, muhtemelen mutsuz evliliğini sürdürmez ya da zaman zaman ima ettiği gibi yaşamaya devam etmezdi. Bu durum, Berndt ve Karen' i annelerinin mutluluğu için ağır bir sorumluluk taşımak zorunda bırakmıştı. Her ne kadar sevilse de, ebeveynlerinin birbirini

¹ Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, bbayraktar@sakarya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6794-8811

² Uzm. Psk. Danışman, Sakarya Üniversitesi Doktora Öğrencisi, sena.diril@ogr.sakarya.edu.tr

Önerilen Okumalar

- Bayne, E. (2011). Womb envy: The cause of misogyny and even male achievement?. In *Women's Studies International Forum*. Pergamon, 34 (2), 151-160.
- Horney, K. (2023). *Çağımızın nevrotik kişiliği* (1. Basım). (Çev. C. G. İspir). Dorlion yayınları. (Orijinal çalışma tarihi 1937, 1. Baskı).
- Horney, K. (2017). *Kadın psikolojisi* (1. Basım). (Çev. C. S. Budak). Totem yayınları. (Orijinal çalışma tarihi 1967, 1. Baskı).

Kaynakça

- Bayne, E. (2011). Womb envy: The cause of misogyny and even male achievement?. In *Women's Studies International Forum*. Pergamon, 34 (2), 151-160.
- Grigg, R. (1999). *Female Sexuality: The Early Psychoanalytic Controversies* (1st ed.). Horney, K. *The Denial of the Vagina: a Contribution to the Problem of the Genital Anxieties Specific to Women*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429474675>
- Horney, K. (2017). *Kendi kendine psikanaliz* (1. Basım). (Çev. S. Budak). Totem yayınları. (Orijinal çalışma tarihi 1942, 1. Baskı).
- Horney, K. (2017). *Kadın psikolojisi* (1. Basım). (Çev. C. S. Budak). Totem yayınları. (Orijinal çalışma tarihi 1967, 1. Baskı).
- Horney, K. (2020). *Son dersler* (1. Basım). (Çev. İ. Özdemir). Totem yayınları. (Orijinal çalışma tarihi 1991, 1. Baskı).
- Horney, K. (2023). *Çağımızın nevrotik kişiliği* (1. Basım). (Çev. C. G. İspir). Dorlion yayınları. (Orijinal çalışma tarihi 1937, 1. Baskı).
- Horney, K. (2023). *İç çatışmalarımız* (1. Basım). (Çev. C. G. İspir). Dorlion yayınları. (Orijinal çalışma tarihi 1945, 1. Baskı).
- Horney, K. (2023). *Oto-Analiz* (1. Basım). (Çev. R. Ağaoğlu Özdemir). Dorlion yayınları. (Orijinal çalışma tarihi 1942, 1. Baskı).
- Horney, K. (2024a). *Çağımızın tedirgin insanı* (2. Basım). (Çev. A. Yörükkan). Doğubatu yayınları. (Orijinal çalışma tarihi 1939, 1. Baskı).
- Horney, K. (2024b). *Psikanalizde yeni yöntemler* (1. Basım). (Çev. C. G. İspir). Dorlion yayınları. (Orijinal çalışma tarihi 1939, 1. Baskı).
- Horney, K. (2024). *Nevroz ve insan gelişimi* (1. Basım). (Çev. Y. Kocadağ). Say yayınları. (Orijinal çalışma tarihi 1950, 1. Baskı).
- Ivimey, M. (2024). *Psikanaliz mi düşünüyorsunuz?: Nevroz nedir?* (1. Basım). (Ed. K. Horney). Dorlion yayınları. (Orijinal çalışma tarihi 1946, 1. Baskı).
- Quinn, S. (1987). *A mind of her own: The life of Karen Horney*. (1. Basım). Summit books.

BÖLÜM 6

ERİK ERİKSON: KİMLİK KURAMI

Ali Haydar ŞAR¹
Melike SARIKOÇ²

“Umut yaşamın ilk ve en zaruri erdemidir”

Erik Erikson

6.1. Erikson’un Hayatı (1902–1994)

Erik Erikson 15 Haziran 1902’de Almanya’nın Frankfurt şehrinde dünyaya gelmiştir. Erikson doğduğunda annesinin eski eşinin soyadı olan “Salomonsen” soyadını almıştır. Erikson’ın biyolojik babasının Danimarkalı olması dışında pek fazla bilgi bilinmemektedir (Friedman, 2000). Erikson’ın annesi Almanya’da hemşirelik eğitimi alıp hemşirelik yapmaya başlamıştır. Bu süreçte Erikson ile ilişkisini güçlü bir şekilde sürdürmüştür. Erikson’ın annesi Karla, Erikson üç yaşına geldiğinde bir çocuk doktoru ile evlenmiştir. Bu sayede Erikson, annesinin yeni eşinin soyadı olan “Homburger” soyadını almıştır (Burger, 1986). Erikson, Yahudi dini ve İskandinav kökeni nedeniyle okul yıllarında akranları tarafından dışlandı. Akademik olarak ortalama bir başarı sergileyen Erikson, okuldan bu düzeyde mezun olmuştur. Erikson daha çok sanat, tarih ve dil konularına ilgi duymuştur (Stevens, 1983). Erikson, babasının tıp okuması üzerine yaptığı baskıya rağmen Münih’te bir sanat okuluna gitmeyi tercih etmiştir. Erikson

¹ Prof. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, ali.sar@izu.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-4143-3916

² Uzm. Psk. Dan. melikessarikoc@gmail.com, ORCID iD: 0009-0001-2888-3031

Önerilen Okumalar

- Erikson, E. H. (2018). *İnsanın sekiz evresi*. (Çe. G. Akkaya). İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity. Youth and crisis*. New York: Norton.
- Gross, F. L. (1986). *Introducing Erik Erikson: An invitation to his thinking*. Lanham, MD: University Press of America.

Kaynakça

- Benson, N. (2012). *The psychology book*. DK Publishing.
- Burger, Jerry M. (1986). *Personality* (4. Baskı). Brooks/Cole Publishing Company.
- Can, G. (2016). *Kişilik gelişimi*. B. Yeşilyaprak (Ed.), Eğitim psikolojisi gelişim-öğrenme öğretim (16. Baskı, s. 125-163) içinde. Pegem Akademi.
- Elkind, D. ve Dönmez, A. (2019). Erik Erikson: İnsanda gelişimin sekiz evresi. *University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 12(1), 27-38.
- Erikson, E. H. (1959). *Identity and the life eyde. Psychological issues* (Monograph No.1). NewYork: International Universities Press.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity. Youth and crisis*. New York: Norton.
- Erikson, E. H. (1977). *Toys and reasons: Stages in the ritualization of experience*. W. W.Norton & Company.
- Erikson, E.H. (1993). *Childhood and society*, New York: W. W. Norton & Company.
- Erikson, E. H. (2018). *İnsanın sekiz evresi*. (Çev. G. Akkaya). İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Ewen, R. B. (1998). *An introduction to theories of personality*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.
- Feist, J. ve Feist, G. J. (2006). *Theories of personalit*. New York: McGraw-Hill.
- Friedman, Lawrence Jacob (2000). *Identity's architect: A biography of Erik H. Erikson*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Geçtan, E. (2017). *Psikanaliz ve sonrası*. Metis Yayınları.
- Miller, P. H. (2017). *Gelişim psikolojisi kuramları* (2. baskı). (B. Onur, Çev. Ed.). İmge K i t a - bevi.
- Monte, C. (1999) *Beneath the mask: An introduction to theories of personality*. Fort Worth: Harcourt Brace College Publications.
- Santrock, J.W. (2016). *Yaşam boyu gelişim: Gelişim psikolojisi* (Çev. Edt. G. Yüksel). Nobel Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Anı Yayıncılık.
- Slavin, R. E. (1984). Compenent building: A strategy for research based instructional improvement. *Elementary School Journal*, 84, 255-269.
- Stevens, R. (1983). *Erik Erikson: An Introduction* New York: St. Martin's Press.
- Wilkinson-Ryan, T., & Westen, D. (2000). *Identity Disturbance in Borderline Personality Disorder: An Empirical Investigation*. *American Journal of Psychiatry*, 157(4), 528-541.
- Wrightsmann, Lawrence S. (1994). *Adult personality development: Theories and concepts* (1.baskı). Sage Publications, Inc. Thousand Oaks, CA.
- Yazgan-İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2008). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.

BÖLÜM 7

GORDON ALLPORT: AYIRICI ÖZELLİK KURAMI

Ahmet SAPANCI¹

7.1. Gordon Allport'un Hayatı (1897-1967)

Gordon Allport, 11 Kasım 1897'de Indiana, ABD'de, öğretmen bir anne ve doktor bir babanın çocuğu olarak dünyaya geldi. Muhafazakâr bir aile ortamında büyüyen Allport'un çocukluğu, annesinin dindar ve ahlak kurallarına bağlı yapısıyla şekillendi. Evin sıkı kuralları arasında sigara içmek, alkol kullanmak, dans etmek ve iskambil oyunları oynamak gibi faaliyetler yasaklanmıştı. Aile üyelerinin dikkat çekici kıyafetler giymesine de izin verilmiyordu. Bu katı ahlaki yapı, Allport'un çocukluk dönemindeki kişilik gelişiminde önemli bir rol oynadı. Annesini, "doğru ile yanlış keskin bir şekilde ayıran biri" olarak tanımlayan Allport, ahlak kuralları ve bireysel etik değerler üzerine düşünmeye erken yaşlarda başladı (Nicholson, 2003, s. 17).

Ağabeyleriyle yaş farkı nedeniyle yaşlılarıyla sınırlı bir sosyal çevreye sahip olan Allport, izole bir ortamda büyüdü. Bu yalnızlık, onun kimlik arayışını ve kendini ifade etme çabalarını tetikledi. Bu dönemde yaşadığı yalnızlık duyguları, daha sonraki yıllarda geliştirdiği "yetersizlik duyguları" ve "kimlik gelişimi" gibi kişilik teorisinin kavramlarına ilham kaynağı oldu (Nicholson, 2003; Schultz ve Schultz, 2016). Allport'un kişisel deneyimlerini teorik çalışmalarına ilişkilendirme becerisi, hayat hikayesinin kuramsal çerçevesiyle nasıl iç içe geçtiğini gösterir.

¹ Dr. Öğr.Üyesi, Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, ahmetsapanci@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4688-6890

Önerilen Okumalar

- Allport, G. W. (2009). *Kişilik: Bir psikolojik yorum* (Çev. S. Arıkan). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cervone, D. ve Pervin, L. A. (2016). *Kişilik psikolojisi: Kuram ve araştırma* (12. basımdan çeviri). Nobel Yayınevi.
- Feist, J. ve Feist, G. (2009). *Theories of personality* (7. baskı.). The McGraw-Hill.

Kaynakça

- Allport, G. W. (1937). *Personality: A psychological interpretation*. Holt, Rinehart & Winston.
- Allport, G. W. (1955). *Becoming: Basic considerations for a psychology of personality*. Yale University Press.
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. Holt, Rinehart & Winston.
- Burger, J. M. (2018). *Kişilik: Psikoloji biliminin insan doğasına dair*. Kaknüs Yayınları.
- Costa, P. T. ve McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO Personality Inventory (NEO-PI-R) and NEO Five-Factor Inventory (NEO-FFI) professional manual*. Psychological Assessment Resources.
- Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The psychology of optimal experience*. Harper & Row.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Feist, J. ve Feist, G. J. (2009). *Theories of personality*. McGraw-Hill.
- Mischel, W. (2004). *Toward an integrative science of the person*. *Annual Review of Psychology*, 55, 1-22.
- Nicholson, I. A. M. (2003). *Inventing personality: Gordon Allport and the science of selfhood*. American Psychological Association.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Houghton Mifflin.
- Ryckman, R. M. (2013). *Theories of personality*. Cengage Learning.
- Schultz, D. P. ve Schultz, S. E. (2016). *Theories of personality* (110. baskı). Cengage Learning.

BÖLÜM 8

RAYMOND CATTELL: ANALİTİK AYIRICI ÖZELLİK KURAMI

Ertan BASHA¹

İbrahim TAŞ²

8.1. Raymod Bernard Cattell'in Hayatı (1905–1998)

Raymond Bernard Cattell 20 Mart 1905'te İngiltere'nin West Bromwich kentinde doğmuş, çocukluğunun büyük bir kısmını İngiltere'nin güneyindeki Torquay şehrinde geçirmiştir. İngiltere'nin 1. Dünya Savaşı'na katılmasıyla Cattell kendini bir hastanede askerleri tedavi ederken bulur. Bu yaşantılar onun kariyer planlarının şekillenmesinde etkili olacaktır. Eğitimini Londra Üniversitesi'nde kimya ve fizik alanlarında tamamlamıştır. Kimya bölümünden mezun olduktan kısa bir süre sonra, hastanede gördüğü yaralı askerler gözünün önünde canlanmaya başlamış ve fen bilimlerinde çalışma isteği kaybolmuştur. Ünlü bir psikolog olan Cyril Burt'un derslerinden etkilenerek psikoloji alanına yönelir (Burger, 2006). Thorndike'in daveti ile Amerika'ya taşındıktan sonra, özellikle kişilik ölçümü ve zekâ üzerine yoğunlaşmış, Columbia Üniversitesi'nde ve sonrasında Illinois Üniversitesi'nde önemli araştırmalar yapmıştır. Illinois Üniversitesi'nde çalışmalarına devam ederken, kişiliğin yapısal unsurlarını anlamak için faktör analizi yöntemini kullanmıştır (Cattell ve Mead, 2008). Cattell'in bilinen en önemli katkılarından biri, 16 faktörlü kişilik testini geliştirilmesidir. Bu test, kişilik özelliklerini ölçmek için dünya genelinde kullanılan kıymetli bir araç haline gelmiştir (Bahner ve

¹ Dr., Aab Koleji, Psikoloji Bölümü, ertan.basha@aab-edu.net, ORCID iD: 0000-0002-5231-7806

² Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Gelişim Psikolojisi AD, ibrahimtas@sakarya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5752-2753

Önerilen Okumalar

- Cattell, R. B. ve Kline, P. E. (1977). *The scientific analysis of personality and motivation*. Academic Press.
- Cattell, R.B.(1971). *Personality structure and development*. New York: Harper & Row.
- Russell, M. T., Cattell, R. B., Cattell, A. K. S., Cattell, H. E. ve Karol, D. L. (1994). *16PF fifth edition administrator's manual*. Institute for Personality and Ability Testing, Incorporated.

Kaynakça

- Burger, J. M. (2006). *Kişilik; psikoloji biliminin insan doğasına dair söyledikleri* [Personality; What psychology says about human nature]. Kaknüs.
- Ryckman, R. M. (2013). *Theories of personality*. Thompson Wadsworth.
- Bahner, J. ve Clark, L. (2020). The development and validation of the 16PF personality questionnaire. *Journal of Personality Assessment*, 102(1), 85-95. <https://doi.org/10.1080/00223891.2019.1577442>
- Benjamin, L. T. (2007). *A history of psychology: Ideas and context*. New York: Pearson.
- Boyle, G. J. (2020). Raymond B. Cattell. *The Wiley Encyclopedia of Personality and Individual Differences: Personality Processes and Individual Differences*, 521-528. <https://doi.org/10.1002/9781119547174.ch269>
- Cattell, R. B. (1965). *Factor analysis: An introduction and manual for the psychologist and educator*. New York: Harper & Row.
- Cattell, R.B. ve Mead, A.D. (2008). *The 16PF personality factor questionnaire: A comprehensive review*. (Ed. Boyle, G.J., Dunn, G.S. ve Hinde, D.H.), *Handbook of personality theory and research* (s. 143-160). New York: Academic Press.
- Cattell, R.B. ve Schuerger, J.M. (2003). *The 16PF fifth edition technical manual*. Champaign, IL: Institute for Personality and Ability Testing.
- Horn, J.L. ve Cattell, R.B. (1967). Refinement and test of the theory of fluid and crystallized intelligence. *Journal of Educational Psychology*, 58(2), 119-124. <https://doi.org/10.1037/h0024188>
- Revelle, W. (2009). *Personality processes: A historical perspective on the study of personality*. (Ed. Costa, P.J.R. ve Widiger, T.A.), *Personality disorders in modern life* (s. 253-270). New York: Wiley.
- Russell, J.A.(1995). The role of personality in the prediction of behavior. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(5), 45-56.
- Cattell, R.B. ve Kline, P.(1977). *The scientific analysis of personality*. London: Academic Press.
- Cattell, R.B.(1971). *Personality structure and development*. New York: Harper & Row.
- Cattell, R. B. (1965). *The scientific analysis of personality*. Baltimore, MD: Penguin.

BÖLÜM 9

HANS EYSENCK: BİYOLOJİK AYIRICI ÖZELLİK KURAMI

*Eyüp ÇELİK¹
Samet MAKAS²*

9.1. Hans Eysenck (1916-1997)

Hans Eysenck, sanat dünyasıyla iç içe bir ailede dünyaya geldi. Babası başarılı bir şarkıcı ve aktör, annesi ise sessiz sinemanın döneminin yıldızlarından biriydi. Ebeveynleri, Eysenck'in de sinema kariyerine adım atmasını planladır ve 8 yaşındayken bir filmde rol almasını sağladı (Burger, 1998). Ancak, Eysenck'in hayatı bu yönde ilerlemedi. Anne ve babası, Eysenck henüz 2 yaşındayken boşandı ve Eysenck büyükannesi tarafından büyütüldü. 18 yaşındayken Nazilerin iktidara gelmesiyle birlikte, aktif bir Yahudi sempatzanı olduğu için hayatı tehlikeye girdi ve Almanya'dan ayrılarak, İngiltere'ye yerleşti. Eğitimine burada devam eden Eysenck, 1940 yılında Londra Üniversitesi'nde psikoloji alanında doktora derecesini tamamladı. II. dünya savaşı sırasında bir acil serviste psikolog olarak görev yaptı. Bu dönemde, psikiyatrik tanılarının güvenilirliğini araştırdı ve elde ettiği sonuçlar, onu klinik psikolojiye yönelik ömür boyu sürecek bir eleştirel tutuma yönlendirdi (Booere, 1998).

Savaş ardından Eysenck, Londra Üniversitesi'nde ders vermeye başladı ve Bethlehem Royal Hastanesi'ne bağlı Psikiyatri Enstitüsü'nün psikoloji

¹ Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, eyupcelik@sakarya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-7714-9263

² Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, sametmakas@sakarya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-9896-4013

Cevap anahtarı:

1. E 2. D 3. D 4. E 5. D 6. C 7. A 8. C 9. A 10. D

Önerilen Okumalar

- Eysenck, H. J. ve Eysenck, S. B. (1968). Eysenck personality inventory. *Journal of Clinical Psychology*.
- Eysenck, M. W. (2016). Hans Eysenck: A research evaluation. *Personality and Individual Differences*, 103, 209-219.
- Revelle, W. (2016). Hans Eysenck: personality theorist. *Personality and Individual Differences*, 103, 32-39.

Kaynakça

- Boeree, C. G. (1998). Hans Eysenck. 15 Eylül 2024 tarihinde <http://webpace.ship.edu/cgboer/eysenck.html> adresinden erişildi.
- Center, D. ve Kemp, D. (2002). Antisocial behaviour in children and eysenck's theory of personality: An evaluation. *International Journal of Disability Development and Education*, 49(4), 353-366. <https://doi.org/10.1080/1034912022000028330>
- Colledani, D., Anselmi, P. ve Robusto, E. (2018). Using item response theory for the development of a new short form of the eysenck personality questionnaire-revised. *Frontiers in Psychology*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01834>
- Corr, P. ve Mobbs, D. (2018). From epiphenomenon to biologically important phenomena. *Personality Neuroscience*, 1. <https://doi.org/10.1017/pen.2017.1>
- Corr, P. J. (2015). *Hans Eysenck*. Bloomsbury Publishing.
- Eysenck, H.J. ve Eysenck, S.B. (1975). Manuel of the Eysenck Personality Questionnaire (adult and junior). Hodder & Stoughton, London.
- Eysenck, H. J. (1982). Development of a theory. C.D. Spielberger (eds.), *Handbook of personality theory and research* (pp. 244-276). New York: Guilford.
- Eysenck, H. J. (1986). Genetic factors in behaviour: The return of the repressed. *Behavioral and Brain Sciences*, 9(4), 703-704.
- Eysenck, H. J., Hendrickson, A. ve Eysenck, S. B. (2013). The orthogonality of personality structure. HJ Eysenck & SBG Eysenck (Eds.), *Personality Structure and Measurement (Psychology Revivals)* (pp. 155-170). Routledge.
- Gillespie, N., Zhu, G., Evans, D., Medland, S., Wright, M. ve Martin, N. (2008). A genome-wide scan for eysenckian personality dimensions in adolescent twin sibships: psychoticism, extraversion, neuroticism, and lie. *Journal of Personality*, 76(6), 1415-1446. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2008.00527.x>
- Hatemi, P., Eaves, L. ve McDermott, R. (2012). It's the end of ideology as we know it. *Journal of Theoretical Politics*, 24(3), 345-369. <https://doi.org/10.1177/0951629812437749>
- Hetteima, J., Bourdon, J., Sawyers, C., Verhulst, B., Brotman, M., Leibenluft, E., ... ve Roberson-Nay, R. (2020). Genetic and environmental risk structure of internalizing psychopathology in youth. *Depression and Anxiety*, 37(6), 540-548. <https://doi.org/10.1002/da.23024>
- Howarth, E. (1986). What does Eysenck's psychoticism scale really measure?. *British Journal of*

- Psychology*, 77(2), 223-227. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.1986.tb01996.x>
- Johnson, W., Penke, L. ve Spinath, F. (2011). Heritability in the era of molecular genetics: some thoughts for understanding genetic influences on behavioural traits. *European Journal of Personality*, 25(4), 254-266. <https://doi.org/10.1002/per.836>
- Krueger, R. ve Walton, K. (2008). Introduction to the special issue. *Journal of Personality*, 76(6), 1347-1354. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2008.00524.x>
- Kumari, V., ffytche, D., Williams, S. ve Gray, J. (2004). Personality predicts brain responses to cognitive demands. *Journal of Neuroscience*, 24(47), 10636-10641. <https://doi.org/10.1523/jneurosci.3206-04.2004>
- Levine, S. ve Jackson, C. (2004). Eysenck's theory of crime revisited: factors or primary scales?. *Legal and Criminological Psychology*, 9(1), 135-152. <https://doi.org/10.1348/13553250432276906>
- Lima, E. ve Scortegagna, S. (2022). Child sexual violence: interpersonal relationship and self-image evaluated by zulliger r-optimized application. *Psico-USF*, 27(3), 553-565. <https://doi.org/10.1590/1413-82712033270312>
- Mcpherson, F., Presly, A.S., Armstrong, J. ve Curtis, R.N. (1974). 'Psychoticism' and Psychotic Illness. *British Journal of Psychiatry*, 125, 152 - 160. DOI:10.1192/bjp.125.2.152
- Ozer, M. ve Akbaşı, H. (2023). The relevance of personality to criminal behavior. (Ed.. S. Güney), *Criminal Behavior-The Underlyings, and Contemporary Applications*. <https://doi.org/10.5772/intechopen.1001836>
- Ralevski, E., Perrino, A., Acampora, G., Koretski, J., Limoncelli, D., ve Petrakis, I. (2010). Analgesic effects of ethanol are influenced by family history of alcoholism and neuroticism. *Alcoholism Clinical and Experimental Research*, 34(8), 1433-1441. <https://doi.org/10.1111/j.1530-0277.2010.01228.x>
- Revelle, W. (2016). Hans Eysenck: personality theorist. *Personality and Individual Differences*, 103, 32-39. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2016.04.007>
- Solimanifar, O., Soleymanifar, A. ve Afrisham, R. (2018). Relationship between personality and biological reactivity to stress: A review. *Psychiatry Investigation*, 15(12), 1100-1114. <https://doi.org/10.30773/pi.2018.10.14.2>
- Tohver, G.C. (2020). Extraversion, personality correlates of. *The Wiley Encyclopedia of Personality and Individual Differences*. <https://doi.org/10.1002/9781118970843.ch204>
- Vorkapić, S. ve Tadinac, M. (2016). The relationship of neuroticism, psychoticism and depression with visual evoked potentials. *Acta Neuropsychologica*, 14(3), 241-254. <https://doi.org/10.5604/17307503.1222838>
- Vrieze, S., Iacono, W. ve McGue, M. (2012). Confluence of genes, environment, development, and behavior in a post genome-wide association study world. *Development and Psychopathology*, 24(4), 1195-1214. <https://doi.org/10.1017/s0954579412000648>
- Widiger, T.A. ve Oltmanns, J.R. (2017). Neuroticism is a fundamental domain of personality with enormous public health implications. *World Psychiatry*, 16. <https://doi.org/10.1002/wps.20411>
- Xu, S., Peng, D., Zhou, J., Liu, H. ve Yang, J. (2005). Personality and neurochemicals in the human brain: a preliminary study using 1h mrs. *Chinese Science Bulletin*, 50(20), 2318-2322. <https://doi.org/10.1007/bf03183742>
- Yunus, R., Wahab, N., Ismail, M. ve Othman, M. (2018). The importance role of personality trait. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 8(7). <https://doi.org/10.6007/ijarv8-i7/4530>

BÖLÜM 10

KİŞİLİĞİ ANLAMAK: BÜYÜK BEŞLİ, HEXACO VE KARANLIK ÜÇLÜ MODELLERİ

Mustafa TEKKE¹

Harun TORUN²

10.1. Temel Kavramlar

10.1.1. Kişilik

Kavramsal tanım: Kişilik, bireyin karakteristik davranış, düşünce ve duygu kalıplarını oluşturan psikofiziksel sistemlerin dinamik bir içsel örgütlenmesidir (Allport, 1961). Biyolojik determinasyon ve çevresel etkileşimin karmaşık bir bileşimi olan kişilik, canlı organizmaların fizyolojik süreçleri ve çevre ile olan etkileşimleri tarafından şekillenir (Kagan, 1994; Plomin, 1986). Buss'a (1989) göre, kişilik, bireyin çevreyle olan etkileşimleri ve deneyimleri sonucu ortaya çıkan benzersiz bir yapıdır.

Operasyonel tanım: Kişilik ve çevre arasındaki etkileşim, insan davranışlarının belirlenmesinde merkezi bir role sahiptir. Kişilik farklılıkları ve çevresel faktörler, bireylerin davranışlarını sürekli olarak şekillendiren dinamik bir süreçte birbirini etkiler. Kişilik özelliklerinin durumlar arasında değişkenlik gösterebileceğini vurgular, kişiliğin sabit bir yapıdan ziyade, bilişsel, duygusal ve motivasyonel süreçlerin etkileşiminden oluşan esnek bir yapı olduğunu öne sürülür. Bu

¹ Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, mustafatekke@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-0412-4353

² Milli Eğitim Bakanlığı, harun-torun@hotmail.com

Önerilen Okumalar

- Cervone, D., & Pervin, L. A. (2022). *Kişilik: Teori ve Araştırma*. John Wiley & Sons.
- Funder, D. C. (2016). *The personality puzzle*. Norton & Co Inc.
- Dostoyevsky F. (2006). *Suç ve Ceza* (Dostoyevsky).
- Vasconselos J., M., (2000). *Şeker Portakalı*. Can Yayınları.

Kaynakça

- Allport, F. H. (1937). Teleonomic description in the study of personality. *Character and Personality*, 5(3), 202-214.
- Allport, G. W. (1961). *Pattern and growth in personality*. Rinehart & Winston.
- Ashton, M. C. ve Lee, K. (2007). Empirical, theoretical, and practical advantages of the HEXACO model of personality structure. *Personality and Social Psychology Review*, 11(2), 150-166.
- Ashton, M. C. ve Lee, K. (2008). The HEXACO model of personality structure and the importance of the H factor. *Social and Personality Psychology Compass*, 2(5), 1952-1962.
- Ashton, M. C., Jackson, D. N., Paunonen, S. V., Helmes, E. ve Rothstein, M. G. (1995). The criterion validity of broad factor scales versus specific facet scales. *Journal of Research in Personality*, 29(4), 432-442.
- Ashton, M. C., & Lee, K. (2009). The HEXACO-60: A short measure of the major dimensions of personality. *Journal of Personality Assessment*, 91, 340-345. <https://dx.doi.org/10.1037/t03138-000>
- Aslan, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4, 7-14.
- Bashiri, H., Barahmand, U., Akabri, Z. S., Ghamari, G. H. ve Vusugi, A. (2011). A study of the psychometric properties and the standardization of HEXACO personality inventory. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 1173-1176.
- Boeree, G. (2009). Trait theories of personality. *Journal of Personality Theory*, 7(2), 55-72.
- Bourdage, J. S., Lee, K., Ashton, M. C. ve Perry, A. (2007). Big Five and HEXACO model personality correlates of sexuality. *Personality and Individual Differences*, 43(6), 1506-1516.
- Buss, D. M. (1989). Personality as traits. *American Psychologist*, 44(12), 1378-1388.
- Cantor, N. (1990). From thought to behavior: "having" and "doing" in the study of personality and cognition. *American Psychologist*, 45(7), 735-750.
- Carver, C. S. ve Scheier, M. F. (2004). *Perspectives on personality*. Allyn and Bacon.
- Cattell, R. B. (1943). The description of personality: basic traits resolved into clusters. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 38(4), 476-506.
- Cervone, D. ve Pervin, L. A. (2022). *Personality: Theory and research*. John Wiley & Sons.
- Cloninger, C. R. (1986). A unified biosocial theory of personality and its role in the development of anxiety states. *Psychiatric Development*, 3, 167-226.
- Cloninger, C. R., Svrakic, D. M. ve Przybeck, T. R. (1993). A psychobiological model of temperament and character. *Archives of General Psychiatry*, 50(12), 975-990.
- Cohen, R. J., Swerdlik, M. E. ve Phillips, S. M. (1996). *Psychological testing and assessment: An introduction to tests and measurement*. Mayfield Publishing Co.
- Eysenck, H. J. (1990). Biological dimensions of personality. In L. A. Pervin (Ed.), *Handbook of personality: Theory and research*, 244-276.
- Eysenck, H. J. (1991). Dimensions of personality: Criteria for a taxonomic paradigm. *Personality and Individual Differences*, 12(8), 773-790.
- Freud, S. (1949). *Civilization and its discontents*. Hogarth Press (Original work published 1930).
- Gnamb, T. (2014). A meta-analysis of dependability coefficients (test-retest reliabilities) for measures of the Big Five. *Journal of Research in Personality*, 52, 20-28. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2014.06.003>

KİŞİLİK KURAMLARI

- Gülgöz, S. (2002). Five-factor model and neo-pi-r in Turkey. In R. R. McCrae & R. B. (Ed.), *The five-factor model of personality across cultures* (pp. 175-196). Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Jonason, P. K. ve Webster, G. D. (2010). The dirty dozen: a concise measure of the dark triad. *Psychological Assessment*, 22(2), 420.
- Jung, C. G. (1969). *The archetypes and the collective unconscious* (2. Baskı.) (Çev. R. F. C. Hull). Princeton.
- Jung, C. G. (2016). *Analitik psikoloji sözlüğü*. Pinhan.
- Kagan, J. (1994). *Galen's prophecy*. Basic Books.
- Kelly, G. A. (1955). *The psychology of personal constructs*. W. W. Norton & Company.
- Lee K., Ashton M. C. (2004) Psychometric Properties of the HEXACO personality Inventory, *Multivariate Behavioral Research*, 39(2), 329-358, doi: 10.1207/s15327906mbr3902_8
- Liu, J., Zettler, I. ve Hilbig, B. E. (2020). Honesty-humility. *Encyclopedia of personality and individual differences*, 1996-2004.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality* (2. Baskı). Harper & Row.
- McClelland, D. C. (1961). *The achieving society*. D. Van Nostrand Company.
- McCrae, R. R., Costa, Jr., P. T. ve Martin, T. A. (2005). The NEO-PI 3: A more readable revised neo personality inventory. *Journal of personality assessment*, 84(3), 261-270. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa8403_05
- Morelli, M., Chirumbolo, A., Bianchi, D., Baiocco, R., Cattellino, E., Laghi, F., ... ve Drouin, M. (2020). The role of HEXACO personality traits in different kinds of sexting: A cross-cultural study in 10 countries. *Computers in human behavior*, 113, 106502.
- Morrison J. (2017). *DSM-V'i kolaylaştırılan klinisyenler için tanı rehberi*. (2. Baskı). (Dsm-5 made easy the clinician's to diagnosis) (Çev. Hanife Uğur Kural). Nobel Yayın Evi.
- Myers, D.G. (2008). *Psychology in everyday Life*. Worth
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. ve Nasiroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özsoy, E. ve Ardiç, K. (2017). Karanlık üçlü'nün (narsisizm, makyavelizm ve psikopati) iş tatmini-ne etkisinin incelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 24(2), 391-406.
- Plomin, R. (1986). *Development, genetics and psychology*. Erlbaum.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Houghton-Mifflin.
- Set, Z. (2020). Social malicious personalities: The dark triad. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(3), 318-329.
- Shu, F., McAbee, S. T. ve Ayman, R. (2017). The hexaco personality traits, cultural intelligence, and international student adjustment. *Personality and individual differences*, 106, 21-25.
- Smith E.E., Nolen-Heeksama S., Fredrickson B.L., Loftus G.R., Bem D.j. ve Maren S., (2015) *Atkinson ve hilgard psikolojiye giriş* (3. Baskı) [Atkinson & hilgard's introduction to psychology (4. Baskı)] (Çev. Öncül Ö. ve Deniz F.) Arkadaş Yayınevi.
- Strelau, J. (1998). *Temperament: A psychological perspective*. Plenum Press.
- Tatar, A. (2018). Trapmann, S., Hell, B., Hirn, J. O. W. ve Schuler, H. (2007). Meta-analysis of the relationship between the Big Five and academic success at university. *Zeitschrift für Psychologie/Journal of Psychology*, 215(2), 132-151.
- Wasti, S. A., Lee, K., Ashton, M. C. ve Somer, O. (2008). Six Turkish personality factors and the HEXACO model of personality structure. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 39(6), 665-684.
- Yaşloğlu, D. T. ve Atılğan, Ö. (2018). Karanlık üçlü ölçeği: türkçe'ye uyarlama, güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty*, 5(3), 725-739.

BÖLÜM 11

ABRAHAM H. MASLOW: İHTİYAÇ HİYERARŞİSİ KURAMI

Erol UĞUR¹

11.1. Maslow'un Hayatı (1908-1970)

01 Nisan 1908 yılında New York'ta (Brooklyn) dünyaya gelen Abraham H. Maslow, Rusya'dan göç etmiş ve ciddi derecede ekonomik sıkıntıları olan eğitim fırsatı bulamamış yedi çocuklu bir ailenin en büyük çocuğudur. Maslow'un ailesi yeterince iyi eğitim alamadığı için, çocuklarının akademik başarısı için onları katı şekilde baskı altına almıştır. Ailesinin bu esnek olmayan yetiştirme biçimi Maslow'un mutlu sayılamayacak bir çocukluk dönemi yaşamasında büyük rol oynamış ve çocukluk yıllarının yalnızlık, utangaçlık ve depresyonla geçmesine yol açmıştır (Boeree, 2006; Feist, 2002; Yetiş, 2010). Babası alkol bağımlısı ve ailesine karşı ilgisiz biriydi. Annesi ise katı batıl inançları olan tahammülsüz bir kadındı. Küçük Abraham'ı en küçük bir yanlış davranışında cezalandırıyor, çocukları arasında ayırım yaparak diğer iki çocuğunu Maslow'dan üstün tutuyordu. Maslow eve getirdiği iki kediyi annesinin duvara vura vura nasıl öldürdüğünü acı bir şekilde seyrettiğini tüm yaşamı boyunca hiç unutmuyacaktı. Nitekim annesinin ona karşı tutum ve davranış şeklini Maslow asla affetmedi. Bu durum Maslow'u annesi cenaze törenine katılmayı reddedecek kadar kalıcı izler bırakmıştı onda. Maslow'un yaşadığı o yıllar tüm yaşamına büyük ölçüde yön vermiştir. "Tüm hayat felsefem, araştırmalarım ve teorilerim köklerini annemin savunduğu değerlere karşı duyduğum tiksinti ve nefretten almıştır" sözü

¹ Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Gelişim Psikolojisi AD, erolugur@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-1974-2621

Önerilen Okumalar

- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality*. New York: Harp and Row.
- Maslow A. H. (2012). *Toward a psychology of being* (3.Baskı) New York, NY: Wiley. (Orijinal basım 1962)
- Merter, M. (2013). *Dokuz Yüz Katlı İnsan / Tasavvuf ve Benötesi Psikolojisi*. Kaknüs Yayınları, İstanbul.

Kaynakça

- Altıntaş, E. ve Gültekin, M. (2014). *Psikolojik Danışma Kuramları*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Bacanlı, H. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Balanuye, Ç. (2008). Beden ve aşkınlık. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 49-59.
- Boeree, G. (2006). *Personality Theories Abraham Maslow*. Shippensburg University. <http://webspace.ship.edu/cgboer/maslow.html>.
- Burger, J. M. (2006). Kişilik: Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri, (Çev. Sarıoğlu, İ. D. E). Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Çankaya, Z. C. (2009). Öğretmen adaylarında temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve iyi olma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 691-711.
- Cherry, K. (2023). Peak experiences in psychology. <https://www.verywellmind.com/what-are-peak-experiences-2795268>
- Cüceloğlu, D. (2012). *İnsan ve Davranışı*. (23.Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Datta, Y. (2014). Maslow's hierarchy of basic needs: An ecological view. *Oxford Journal: An International Journal of Business & Economics*, 8(1), 53-67.
- D'Souza, J. F., Adams, C. K. ve Fuss, B. (2015). A pilot study of self-actualization activity measurement. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 41(3), 28-33.
- Ertürk, K. Ö. ve Kiyak, C. M. (2011). Müşteri memnuniyetini artırma aracı olarak halkla ilişkilere Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi penceresinden bakmak. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 32, 127-150.
- Feist, J. (2002). *Theories of Personality*. (5. Baskı). New York: McGraw-Hill, ss.492-523.
- Göksu, T. (2002). Maslow'u ihtiyaçlar (güdüler) piramidi ve polislin yabancılaşma olgusu. *Polis Bilimleri Dergisi*, 4(3), 27-48.
- Hoffman, E. (1988). *The right to be human: A biography of Abraham Maslow*. Jeremy P Tarcher, Inc.
- Hoffman, E., Resende, A. C. ve Ho, M. Y. (2012). Peak experiences among Brazilian youth. *Advanced Development*, 13, 68-83.
- Hoffman, E., Ho, M. Y., Chen, S. X. ve Ortiz, F. A. (2014). Retrospective Peak-Experiences Among Chinese Young Adults in Hong Kong. *The Journal of Humanistic Counseling*, 53(1), 34-46.
- Horozcu, Ü. (2013). Psikodelig ilaçlar ve mistik deneyim: Mistik deneyimin kısa yolu. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 28, 141-174.
- Huitt, W. (2007). Maslow's hierarchy of needs. *Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University. <http://www.simplypsychology.org/maslow>.
- Ivtzan, I., Gardner, H. E., Bernard, I., Sekhon, M. ve Hart, R. (2013). Wellbeing through self-fulfilment: Examining developmental aspects of self-actualization. *The Humanistic Psychologist*, 41(2), 119-132.
- Kaufman, S. B. (2023). Self-actualizing people in the 21st century: Integration with contemporary theory and research on personality and well-being. *Journal of Humanistic Psychology*, 63(1), 51-83.

Abraham H. Maslow: İhtiyaç Hiyerarşisi Kuramı

- Kaur, A. (2013). Maslow's Need Hierarchy Theory: Applications and Criticisms. *Global Journal of Management and Business Studies*, 3(10), 1061-1064.
- Kolomiets, L., Shulha, H. ve Lebed, Y. (2023). Features of the relationship of self-actualization and trust in young people. *Personality and Environmental Issues*, 2(5), 45-53.
- Koltko-Rivera, M. E. (2006). Rediscovering the later version of Maslow's hierarchy of needs: Self-transcendence and opportunities for theory, research, and unification. *Review of General Psychology*, 10(4), 302-317.
- Maslow, A. (1943). A theory of human motivation. *Psychology Review*, 50, 370-396.
- Maslow, A. H. (1969). The farther reaches of human nature. *Journal of Transpersonal Psychology*, 1(1), 1-9.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and personality*. New York: Harp and Row.
- Maslow A. H. (2012). *Toward a psychology of being* (3.Baskı) New York, NY: Wiley. (Orijinal basım 1962)
- Mc Graw Hill. (2015). *Aklımın Akli: Psikoloji*. (Çev. Çenesiz, G. ve Dikmen, A.; Ed. Durak, M. Durak, E.Ş. ve Kocatepe, U.). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- McLeod S. (2014). Maslow's hierarchy of needs. <http://www.simplypsychology.org/maslow>. Erişim 25 Ocak 2015.
- Merter, M. (2013). *Dokuz Yüz Katlı İnsan / Tasavvuf ve Benötesi Psikolojisi*. Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Ormrod, E. J. (2015). *Motivasyon ve Duygulanım*. (Çev. Gazioglu, G.) (Öğrenme Psikolojisi, Çev., Ed. Baloglu M.), Nobel yayıncılık, Ankara.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. ve Nasiroğlu, S. (2012). Personality development. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 4(4), 566-589.
- Petersen, E., Fiske, A. P. ve Schubert, T. W. (2019). The role of social relational emotions for human-nature connectedness. *Frontiers in Psychology*, 10, 2759.
- Plotnik, R. (2009). *Psikoloji'ye Giriş*. (Çev. Geniş, T.). Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Ryan, R. ve Deci, E. (2000). Self-Determination Theory and The facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Schultz, D. P. ve Schultz, S. E. (2007). *Modern Psikoloji Tarihi*, (Çev. Aslay, Y.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Singh, A. (2023). 15 Characteristics of a Self-Actualized Person. <https://www.calmsage.com/self-actualization-characteristics/>
- Uzunoglu, S. (2006). *Kişiliğin Değişfresi*. Morpa, İstanbul.
- Tay, L. ve Diener, E. (2011). Needs and subjective well-being around the world. *Journal of Personality and Social Psychology*, 101(2), 354.
- Yazgan İnanç, B. ve Yerlikaya, E. E. (2021). *Kişilik Kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yetiş, M. A. (2010). Abraham Maslow, gereksinimler ve sıradüzeni. *Yeditepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü*. <http://www.maliyetis.com/wp-content/uploads/2010/04/AbrahamMaslow1.pdf>

BÖLÜM 12

ROGERS: KENDİNİ GERÇEKLEŞTİRME KURAMI

Sedef ÜNSAL SEYDOOĞULLARI¹

12.1. Carl Ransom Rogers'ın Hayatı (1902-1987)

20. yüzyılın en etkili psikologlarından biri olan Carl Ransom Rogers, 8 Ocak 1902'de Illinois, Oak Park'ta Walter ve Julia Cushing Rogers çiftinin altı çocuğundan dördüncüsü olarak doğdu. İnşaat mühendisi olan babasından çok annesine yakın olan Rogers çocukluğu boyunca ebeveynlerinden sıkı çalışmayı ve dindarlığı öğrendi (Friedman ve Schustack, 2015). Aile bağları güçlü, Hristiyan dindar bir atmosferde büyüyen Rogers'ın yetiştirilme tarzı etik beklenti ve talepler çerçevesinde öyle katıydı ki, ilk şişe sodasını bile içtiğinde kendini kötü hissettiğini belirtmektedir (Rcykman, 2008).

İlkokul günlerini Illinois, Oak Park'ta Ernest Hemingway ve Frank Lloyd Wright'ın (ünlü bir mimar) çocuklarıyla geçirmiş olmasına rağmen Rogers'ın edebiyat veya mimarlığa yönelik herhangi bir ilgisi olmamış, bunun yerine bitkileri ve hayvanları ve bunların nasıl büyüüp geliştiğini önemseyen eğitimli bir çiftçi olmak istemişti. Rogers, kalabalık bir aileden gelmesine rağmen oldukça utangaç ve sosyal beceriler açısından yeterince gelişmemiştir. Hassas bir çocuktur, sınıf arkadaşları ve kardeşleri alay ettiğinde kolayca incinirdi (Rcykman, 2008).

Lise yıllarında ailesiyle birlikte daha sağlıklı ve dindar bir ortam umuduyla taşındıkları Chicago'nun batısındaki bir çiftlikte; İncil okumak, çalışmak,

¹ Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Psikoloji AD, sedefseydoogullari@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9067-1999

Önerilen Okumalar

- Rogers, C. R. (1959). *A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships, as developed in the client-centered framework*. (S. Koch, Ed.), *Psychology: A study of a science* (Vol. 3, pp. 184-256). New York: McGraw-Hill.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rogers, C. (2011). *Kişi olmaya dair*. Okuyan Us Yayınları.

Kaynakça

- Akveran, İ. O. ve Aytekin, P. E. (2020). Adı Vasfiye ve Dağınık Yatak filmlerinin Carl Rogers' ın kişilik kuramı bağlamında incelenmesi. *SineFilozofi, Özel Sayı*, 130-147. <https://doi.org/130-147.10.31122/sinefilozofi.680707>
- Ewen, R. B. (2014). *An Introduction to theories of personality* (7. baskı). Psychology Press.
- Feist, G. J., Roberts, T. A. ve Feist, J. (2021). *Theories of personality* (10. baskı). NY: Mc Graw Hill.
- Fragar, R., ve Fadiman, J. (1998). *Personality and Personal Growth* (4th ed.). United States: Longman.
- Friedman, H. S. ve Schustack, M. W. (2016). *Personality: Cassic theories and modern research* (6. baskı). Pearson Education.
- Gendlin, E. T. (1988). Carl Rogers (1902-1987). *American Psychologist*, 43, 127-128.
- Hall, C. S., Lindzey, G. ve Campbell, J. B. (1998). *Theories of personality* (4. baskı). John Wiley & Sons, Inc.
- Murdock, N. L. (2019). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları* (2. baskı). Nobel Yayın.
- Rogers, C. R. (1959). *A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships, as developed in the client-centered framework*. (S. Koch, Ed.), *Psychology: A study of a science* (Vol. 3, pp. 184-256). New York: McGraw-Hill.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rogers, C. (1967). *Autobiography*. (E. G. Boring ve G. Lindzey, Ed.), *A history of psychology in autobiography* (Vol. 5, pp. 341-384). New York: Appleton-Century-Crofts. Rogers's assessment of his work and the influence of his early experiences.
- Rogers, C. R. (1973). My philosophy of interpersonal relationships and how it grew. *Journal of Humanistic Psychology*, 13, 3-15. <https://doi.org/10.1177/002216787301300202>
- Rogers, C. (1977). *Carl Rogers on personal power*.
- Rogers, C. R. (1980). *A way of being*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rogers, C. (2011). *Kişi olmaya dair*. Okuyan Us Yayınları.
- Ryckman, R. M. (2008). *Theories of personality* (9. baskı). Thomson Wadsworth.
- Schultz, D. P ve Schultz, S. E. (2017). *Theories of personality* (11. baskı). USA: Cengage Learning.
- Yazgan, İ.B. ve Yerlikaya, E. E. (2023). *Kişilik kuramları* (19. baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.

BÖLÜM 13

GEORGE KELLY’NİN KİŞİSEL YAPI KURAMI

Ahmet SAPANCI¹

13.1. George Kelly’nin Hayatı (1905-1967)

George Alexander Kelly, 28 Nisan 1905’te ABD’nin Kansas eyaletinde, Perth yakınlarındaki bir çiftlikte doğdu. Babası, Kelly’nin doğumundan sonra rahiplikten ayrılarak çiftçiliğe yönelmişti; annesi ise eski bir öğretmen ve sosyal sorumluluklara önem veren bir ev hanımıydı. Ailenin tek çocuğu olan Kelly, dindar ve disiplinli bir ailede, sık sık taşınarak büyüdü; bu durum eğitiminde düzensizliklere neden oldu. İlkokul eğitimini kırsal bölgelerdeki okullarda, lise eğitimini ise Wichita’da tamamladı (Fransella, 2003).

Eğitim hayatının ve kariyerinin erken döneminde Kelly, önce fizik ve matematik eğitimi aldı ve 1926’da Park College’dan bu alanlarda lisans derecesiyle mezun oldu. Ancak bu alanlarda iş bulmakta zorlanınca, toplumsal sorunlara duyduğu ilgi nedeniyle eğitim alanına yöneldi. 1929’da Edinburgh Üniversitesi’nde eğitim sosyolojisi alanında yüksek lisansını tamamladı. Amerika’ya dönüşünde çeşitli üniversitelerde öğretmenlik ve danışmanlık yaptı; bu süreçte psikolojiye olan ilgisi arttı ve 1931’de Iowa Üniversitesi’nde klinik psikoloji üzerine doktorasını tamamladı. Doktora tezinde, konuşma bozukluğu olan öğrencilerin değerlendirilmesine yönelik bir yöntem geliştirdi (Fransella, 2003).

¹ Dr. Öğr.Üyesi, Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, ahmetsapançi@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4688-6890

KİŞİLİK KURAMLARI

9. Kelly'nin kapsam önermesi, bireylerin değerlendirme sistemlerinin her durum için geçerli olamayacağını vurgular. Aşağıdakilerden hangisi kapsam önermesine en uygun örnektir?

- Bilinçdışı dürtülere dayanması
- Genetik özelliklerin sınırlaması
- Sosyal etkileşimlerde kullanılması
- Psikolojik travmalarla ilişkili olması
- Yalnızca belirli alanlarda işlev göstermesi

10. George Kelly'nin "ikililik" olarak bilinen temel ilkesi, bireylerin çevrelerini değerlendirme süreçlerine rehberlik eder. Bu modele göre, bireyin algı yapısının özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- Karşıt uçlardan oluşması
- Duygusal durumlarla belirlenmesi
- Sonsuz sayıda seçenek içermesi
- Çevresel koşullarla uyumlu olması
- Bilinçaltı çatışmalarla ilişkilendirilmesi

Cevap anahtarı:

1. C 2. B 3. C 4. A 5. B 6. E 7. B 8. C 9. E 10. A

Önerilen Okumalar

- Aktaş, D. (Ed.). (2019). *Bilişsel Yaklaşımlar ve Psikoterapi*. Bilim ve Sanat Yayınları.
- Barker, C., Pistrang, N. ve Elliott, R. (2016). *Klinik Psikoloji: Kuram ve Uygulama* (Çev. E. Güneş, F. Tuncer). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kelly, G. A. (1995). *Kişisel Yapılar Teorisi ve Psikoterapi* (A. Soylu, Çev.). Bağlam Yayınları

Kaynakça

- Adams-Webber, J. (2003). *Personal construct theory: A psychology for the future*. Springer.
- Bannister, D. ve Fransella, F. (1986). *Inquiring man: The psychology of personal constructs*. Routledge.
- Brown, C. ve Alexander, A. (2020). Constructive alternativism and modern adaptive strategies. *Journal of Psychology*, 46(2), 102–120.
- Butt, T. (2008). *George Kelly: The psychology of personal constructs*. Palgrave Macmillan.
- Butt, T. (2012). *Personal construct psychotherapy and emotional disorders*. John Wiley & Sons.
- Button, E. (1991). *Personal construct theory and mental health: Theory, research and practice*. Rout-

George Kelly'nin Kişisel Yapı Kuramı

ledge.

- Caputi, P. ve Viney, L. L. (2006). *Personal construct psychology: New ideas*. Wiley-Blackwell.
- Dalton, P. ve Dunnnett, G. (1992). *Personal construct counseling in action*. Sage.
- Epting, F. R. ve Leitner, L. M. (1992). *Humanity as scientist and humanist: Toward a unified psychology*. University Press of America.
- Evans, R. ve Dallos, R. (2021). *Personal constructs and change: New perspectives in adaptive flexibility*. Psychology Press.
- Fransella, F. (2003). George Kelly. (G. Lindzey ve W. M. Runyan, Ed.), *A history of psychology in autobiography* (Vol. IX, pp. 221–243). American Psychological Association.
- Fransella, F. ve Dalton, P. (2000). *Personal construct counselling in action* (2. Baskı) Sage.
- Hodge, J. ve McKendrick, C. (2021). *Flexible constructs and resilience: Adaptations in modern life*. Springer.
- Horley, J. (2002). *Personal construct psychology: A contemporary perspective*. Routledge.
- Kelly, G. A. (1955). *The psychology of personal constructs* (Vols. 1–2). Norton.
- Kelly, G. A. (1963). *A theory of personality: The psychology of personal constructs*. Norton.
- Maher, B. A. (1969). *Clinical psychology and personality: The selected papers of George Kelly*. Wiley.
- Mair, M. (1977). George Kelly's theory of personality. *British Journal of Medical Psychology*, 50(3), 205–218.
- Neimeyer, R. A. (1985). *Personal construct theory and practice*. Pergamon Press.
- Raskin, J. D. (2002). Constructivism in psychology: Personal construct psychology, radical constructivism, and social constructionism. *American Psychological Association*.
- Raskin, J. D. ve Bridges, S. K. (2002). *Studies in meaning: Exploring constructivist psychology*. Pace University Press.
- Schultz, D. ve Schultz, S. E. (2016). *Theories of personality* (11. baskı). CENGAGE Learning Custom Publishing.
- Winter, D. A. (1992). *Personal construct psychology in clinical practice: Theory, research and applications*. Routledge.
- Ying, X. (2023). The dynamics of personal constructs in cultural and interpersonal contexts. *Journal of Constructivist Psychology*, 30(1), 12–29.

BÖLÜM 14

B. F. SKINNER: PEKİŞTİRME TEORİSİ

Gülşah TURA¹

*“İnsani olan her şeyin bana yabancı olmaması anlamında bir
hümanistim.”*

B. F. Skinner, 9 Mart 1990

14.1. Burrhus Frederic Skinner (1904-1990)

Modern davranışsal psikolojinin babası olarak kabul edilen Burrhus Frederic Skinner, Pensilvanya'nın kuzeydoğusundaki küçük bir kasaba olan Susquehanna'da 20 Mart 1904'te dünyaya geldi. Hayatının ilk on sekiz yılını geçirdiği bu kasabada babası William, annesi Grace ve kendinden iki buçuk yaş küçük kardeşi Edward (Ebbie) ile birlikte yaşadı. Ebeveynlerinin uyguladığı kontrollere rağmen yaşadığı yer, keşfetmek, gözlemlemek ve icat etmek için önemli fiziksel imkanlara sahipti. Her ne kadar çocukluk çağında yaptığı icatlar sonucunda oluşan dağınıklıklar ve komşulardan gelen şikayetler nedeni ile annesi için durum sıkıntı verici boyutlara ulaşsa da Skinner araştırmaktan hiç vazgeçmedi. Çocukluk yıllarındaki deneyimlerini yıllar sonra şöyle anlatır (Bjork, 1993):

¹ Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, gulsah.tura@kocaeli.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-0611-7993

Önerilen Okumalar

- Rutherford, A. (2009). *Beyond the box*. University of Toronto Press.
Skinner, B. F. (1948). *Walden two*. Hackett Publishing Company, Inc.
Skinner, B. F. (1974). *About behaviorism*. Knopf.

Kaynakça

- Bjork, D. W. (1993). *B. F. Skinner: A life*. BasicBooks.
Butler-Bowdon, T. (2007). *50 psychology classics. Who we are, how we think, what we do*. Nicholas Brealey Publishing.
Capshew, J. H. (1993). Engineering behavior: project pigeon, World War II, and the conditioning of B. F. Skinner. *Technology and Culture*, 34(4), 835-857. <https://doi.org/10.1353/tech.1993.0008>
Chance, P. (2009). *Learning and behavior* (6. Baskı) Pearson.
Cooper, J. O., Heron, T. E. ve Heward, W. L. (2007). *Applied behavior analysis* (2. Baskı). Pearson.
Doll, C., McLaughlin, T. F. ve Barretto, A. (2013). The token economy: A recent review and evaluation. *International Journal of Basic and Applied Science*, 2(1), 131-149.
Epstein, R. (1997). Skinner as self-manager. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 30(3), 545-568. <https://doi.org/10.1901/jaba.1997.30-545>
Ewen, R. B. (2003). *An introduction to theories of personality* (6. Baskı). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
Feist, J. ve Feist, G. J. (2008). *Theories of personality* (7. Baskı). McGraw-Hill Companies.
Ferster, C. B. ve Skinner, B. F. (1957). *Schedules of reinforcement*. Appleton-Century-Crofts.
Hu, J. (2024). Operant conditioning in child psychology: understanding the influence of rewards and punishments on childrens behavior. *Proceedings of the International Conference on Global Politics and Socio-Humanities*, (44), 259-265. <https://doi.org/10.54254/2753-7048/44/20230161>
Kazdin, A. E. (1982). *Behavior modification in applied settings*. Dorsey Press.
Lefrancois, G. R. (1982). *Psychological theories and human learning* (2. Baskı). Brooks/Cole Publishing Company.
McSweeney, F. K. ve Murphy, E. S. (2009). *The encyclopedia of behavior analysis*. Academic Press.
Miltenberger, R. G. (2011). *Behavior modification: Principles and procedures* (5. Baskı). Wadsworth.
Olson, M. H. ve Hergenhahn, B. R. (2013). *Introduction to the theories of learning* (9. Baskı). Pearson Education.
Ryckman, R. M. (2006). *Theories of personality* (9. Baskı). Thomson Wadsworth.
Schultz, D. P. ve Schultz, S. E. (2002). *Modern psikoloji tarihi*. Kaknüs Psikoloji.
Schultz, D. P. ve Schultz, S. E. (2005). *Theories and personality* (8. Baskı). Wadsworth Cengage Learning.
Skinner, B. F. (1938). *Behavior of organisms*. Appleton-Century-Crofts, Inc.
Skinner, B. F. (1948). Superstition in the pigeon. *Journal of Experimental Psychology*, 38(2): 168-172. <https://doi.org/10.1037/h0055873>
Skinner, B. F. (1951). How to teach animals. *Scientific American*, 185(6), 26-29. <https://doi.org/10.2307/24950550>
Skinner, B. F. (1953). *Science and human behaviour*. The Macmillan Company.
Skinner, B. F. (1958). Reinforcement today. *American Psychologist*, 13(3), 94-99. <https://doi.org/10.1037/h0049039>
Skinner, B. F. (1967). B. F. Skinner: An autobiography. (Ed. E. G. Boring ve G. Lindzey), *A history of psychology in autobiography* (5. Baskı). New York: Irvington.
Skinner, B. F. (1971). *Beyond freedom and dignity*. Hackett Publishing Company, Inc.
Skinner, B. F. (1974). *About behaviorism*. Knopf.

BÖLÜM 15

ALBERT BANDURA: MODELLEME TEORİSİ

Tuncay AYAS¹

15.1. Albert Bandura'nın Hayatı

Albert Bandura 4 Aralık 1925 yılında Kanada'da küçük bir köy olan Mundare'de dünyaya geldi. Ailesi doğu Avrupa kökenli olup annesi Ukrayna'dan babası Polonya Krakow'dan gençlik yıllarında Kanada'ya göç etmiştir. Babası Kanada'da demir yollarında annesi de bir mağazada işçi olarak çalışmaktaydılar. Bandura altı çocuğa sahip ailenin en küçüğü ve tek erkek çocuktur. Anne babası standart bir eğitim almamış olmalarına rağmen eğitime önem veren bir ailedir.

Bandura ilkokul ve liseyi bulunduğu kasabada tek eğitim kurumu olan ve karma eğitim veren bir okulda tamamlamıştır. Liseden mezun olduktan sonra British Columbia Üniversitesine gitmiştir. Bandura üniversite eğitimi esnasında kütüphanede denk geldiği bir kurs kataloğu sayesinde psikoloji kariyerine adım atmıştır. Bandura 1949 yılında Bolocan Ödülü ile üniversitenin psikoloji bölümünden mezun olmuştur. Üniversiteden mezun olduktan sonra danışman hocasına Psikolojinin temelini nerede bulabilirim?' diye bir soru sorar ve Iowa Üniversitesine gitmeye karar verir. Gittiği bu üniversitede 1951'de yüksek lisans derecesini ve 1952 yılında da Klinik Psikoloji alanında ise doktorasını tamamlamıştır. Bandura 1953 yılında Stanford Üniversitesinde kariyerini sürdürmeye karar verir. APA'nın (Amerikan Psikoloji Derneği) yöneticilerinden

¹ Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, tayas@sakarya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-2613-5643

Önerilen Okumalar

- Bandura, A. (1995) *Self-Efficacy in Changing Societies*, 1-46. Cambridge University Press.
- Bandura, A. (1995). Comments on the crusade against the causal efficacy of human thought. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 26(3), 179-190.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual review of psychology*, 52(1), 1-26.

Kaynakça

- Bandura, A. (1977a). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191.
- Bandura, A. (1977b). Öz yeterlilik: Davranış değişikliğinin birleştirici bir teorisine doğru. *Psikolojik İnceleme*, 84 (2), 191-215.
- Bandura, A. (1986). *Socialfoundations of thoughtandaction: A social cognitive theory*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1989). Human agency in social cognitive theory. *American Psychologist*, 44 (9), 1175-1184. www.uky.edu
- Bandura, A. (1997) *Self-Efficacy (The Exercise of Control)*, New York: W. H. Freeman
- Bandura, A. (1995) *Self-Efficacy in Changing Societies*, 1-46. Cambridge University Press.
- Bandura, A. (1995). Comments on the crusade against the causal efficacy of human thought. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 26(3), 179-190.
- Bandura, A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual review of psychology*, 52(1), 1-26.
- Bandura, A. (2008). An agentic perspective on positive psychology. *Positive psychology: Exploring the best in people*, 1, 167-196.
- Burger, M. J. (2006). *Kişilik* (Çev. Sarıoğlu, İ.E.) . İstanbul, Kaknüs Yayıncılık.
- Cervone, D. (1991). The two disciplines of personality psychology. *Psychological Science*, 2(6), 371-377.
- Gerring, R. J. ve Zimbardo, P. G. (2012). *Psikolojiye giriş: Psikoloji ve yaşam*. (Çev. Sart, G.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Hamilton, R. ve Ghatala, E.(1994). *Learning and Instruction*. McGraw-Hill.
- Hodges C. B. (2008). Self-efficacy in the context of online learning environments: A review of the literature and directions for research. *Performance Improvement Quarterly*, 20(3-4), 7-25.
- Hogben, M. ve Byrne, D. (1998). Using social learning theory to explain individual differences in human sexuality. *Journal of Sex Research*. 98,35 (1).
- Locke, E. A. ve Latham, G. P. (1990). *A theory of goal setting & task performance*. Prentice-Hall, Inc.
- Nabavi, R. T. ve Bijandi, M. S. (2012). Bandura's social learning theory & social cognitive learning theory. *Theory of Developmental Psychology*, 1(1), 1-24.
- Neill, J. ve Fleming, M. (2003). *Social Learning & Social Cognitive Perspectives on Personality – Lecture Notes*.
- Pajaras, F. (2009). *Self Efficacy Theory*. <http://www.education.com/reference/article/self-efficacy-theory/#B>
- Pajares, F. (2004). *Albert Bandura: Biographical sketch*.
- Schunk, D. H. (2014). *Öğrenme teorileri*. M. Şahin (Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2020). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya* (27. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Yazgan- İnanç, B. ve Yerlikaya, E. (2008). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Zulkosky, K. (2009, April). Self-efficacy: a concept analysis. *In Nursing forum*. 44. 2, 93-102. Malden, USA: Blackwell Publishing Inc.

BÖLÜM 16

KİŞİLİĞİN YÖNLERİ: KONTROLÜ ELE ALMAK, ŞANS VERMEK VE BULMAK

*Mustafa KOÇ¹
Tuğba TOSUN²*

16.1. Julian Rotter: Kontrol Odağı

Kişilik, bilim insanlarına göre kişiliğin gelişimi, ölçme ve değerlendirilmesi, kuramlar ve normal dışı olmak üzere farklı bölümlerden oluşmaktadır. Tüm bunların odak konusu olan kişilik kavramı, bireyin iç dünyası ve dış dünya ile kurduğu, kendine özgü, tutarlı ve yapılanmış bir ilişki biçimi olarak tanımlanabilmektedir (Cüceloğlu, 2012, s.430,431). Kişiliğin anlaşılması bağlamında insan davranışlarının açıklanmasında çeşitli yaklaşımlar farklı yollar izlemişlerdir. Bunlardan biri olan davranışçılık 1950-1960'lı yıllarda insan davranışını açıklamada uyaran-tepki yaklaşımını benimsemiş, ancak etkisi giderek azalmaya başlamıştır. İnsan davranışını açıklamada yalnızca klasik veya edimsel koşullanmaya odaklı bir bakışın kişiliği anlamada sığ kaldığı yönündeki eleştirilerin hedefi olmuştur. Bu zemin, sosyal öğrenme yaklaşımının ortaya çıkmasını sağlamıştır (Burger, 2021, s.524).

Sosyal öğrenme yaklaşımı, davranışçı yaklaşım içerisinde yer alan uyaran-tepki sonuçları ya da pekiştirme tarifeleri ile bilişsel yaklaşımları bir arada ele alan bir yapıya sahiptir. Sosyal öğrenme yaklaşımı, dışsal pekiştireçlerin yanı sıra

¹ Prof. Dr., Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, mustafa.koc@duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8644-4109

² Klinik Psk./Öğr. Gör., Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, tugbaa.tosun.2012@gmail.com, ORCID iD: 0000-0002-3758-6215

Önerilen Okumalar

- Burger, J.M. (2021). *Kişilik*. (Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Zuckerman, M. (1980). Sensation Seeking And Its Biological Correlates. *Psychological Bulletin*, 88(1), 187-214.
- Bannink, F. (2017). *201 Pozitif Psikoloji Uygulaması* (Çev. Esra Kökkılıç). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Yayınları.

Kaynakça

- Bannink, F. (2017). *Pozitif Psikoloji (s.7-43)*. 201 Pozitif psikoloji uygulaması (Çev. E. Kökkılıç). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Yayınları.
- Baydoğan, M. ve Dağ, İ. (2008). Hemodiyaliz hastalarındaki depresiflik düzeyinin yordanmasında kontrol odağı, öğrenilmiş güçlülük ve sosyotropi-otonomi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 9(1), 19-28.
- Burger, J.M. (2021). *Kişilik*. (Çev. İ. D. Erguvan Sarıoğlu). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (2012). *İnsan ve davranışı*. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Çetin, F. (2011). Örgüt içi girişimcilikte öz yeterlilik algısı ve kontrol odağının rolü. *Business And Economics Research Journal*, 2(3), 69-85.
- Dağışan, G. (2022). *Kontrol odağı, toplam kalite yönetimi ve iş performansı ilişkisi hemşireler üzerinde bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi. Gebze Teknik Üniversitesi: Gebze.
- Hefferon, K. ve Boniwell, I. (2018). *Pozitif psikolojiye giriş*. (s.1-21). Pozitif psikoloji- kuram, araştırma ve uygulamalar (Çeviri Editörü: Tayfun Doğan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Joireman, J.A., Fick, C. S. ve Anderson, J.W. (2002). sensation seeking and involvement in chess. *Personality and Individual Differences*, 32, 509-515.
- Karkoulian, S. ve Mahseredjian, J.A. (2017). Prediction of knowledge acquisition, knowledge sharing and knowledge utilization from locus of control: An empirical investigation. *Business Studies Journal*, 4(2), 117- 130.
- Kelland, M. (2017). *Personality theory*. OER Commons. Erişim Adresi: <https://oercommons.org/authoring/22859-personality-theory>. Erişim Tarihi: 22 Ekim 2024.
- Martin, R., Thomas, G., Charles, K., Eptropaki, O. ve Mcnamara, R. (2005). The role of leader-member exchanges in mediating the relationship between locus of control and work reactions. *Journal Of Occupational And Organizational Psychology*, 78, 141-147.
- Meyers, D. (2000). The friends, funds, and faith of happy people. *American Psychologist*. 55, 56-67.
- Peterson, C. ve Seligman, M.E.P. (2004). *Introduction to a "Manual of the Sanities"* (s.3-32). Character Strengths and Virtues A Handbook and Classification. New York: Oxford University Press.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied*, 80(1), 1-28.
- Rotter, J. B. (1960). Some implications of a social learning theory for the prediction of goal directed behavior from testing procedures. *Psychological Review*, 67(5), 301-316.
- Rotter, J.B. (1975). Some problems and misconceptions related to the construct of internal versus external control of reinforcement. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 43(1), 56-67.
- Seligman, M.E.P. (2002). *Positive psychology, positive prevention, and positive therapy*. (s. 3-9). Handbook of Positive Psychology (Ed. Snyder, C. R. ve Lopez, S.J.). New York: Oxford University Press.
- Seligman, M.E.P. (2006). *Learned OPTİMİSM: How to change your mind and your life*. New York: Vintage Books.
- Sergici, M. (2013). *Sigara içen üniversite öğrencilerinde kontrol odağı ile sosyotropi otonomi kişilik özelliklerinin incelenmesi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

KİŞİLİK KURAMLARI

- Silvester, J., Gough, F.M, Anderson, N.R. ve Afandi, R.M. (2002). The contribution of personality traits, negative affectivity, locus of control and type a to the subsequent reports of job stressors and job strains, *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 67 (1),1-11.
- Snyder, C.R. (1995). Conceptualizing, measuring, and nurturing hope. *Journal of Counseling & Development*. 73(1), 355-360.
- Sweeney, T. J. (2009). *Wellness through social interest*. (s.33-44). In Adlerian Counseling And Psychotherapy: A Practitioner's Approach. 5th Edition. New York: Routledge.
- Theyer, B. A. ve Myers, L. L. (1998).Social Learning Theory: An Empirically-Based Approach to Understanding Human Behavior in the Social Environment. *Journal of Human Behavior in The Social Environment*, 1(1), 33-52.
- Yeşilyaprak, B. (1988). *lise öğrencilerinin içsel ya da dışsal denetimli oluşlarını etkileyen etmenler*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Yeşilyaprak, B. (1993). Kişilik gelişiminde ailesel faktörlerin etkisine ilişkin bir araştırma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(3), 3-16.
- Yorulmaz, R. (2016). *Hastane çalışanlarında kontrol odağının öz ve kolektif yeterlilik üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Zuckerman, M. (1980). Sensation seeking and its biological correlates. *Psychological Bulletin*, 88(1), 187-214.
- Zuckerman, M. (1990). The psychophysiology of sensation seeking. *Journal of Personality*, 58, 313-345.

BÖLÜM 17

PERSPEKTİF OLARAK KİŞİLİK

Murat İSKENDER¹

Ümit BAYIN²

Nur Hilal YILDIRIM ALGÜL³

Perspektif olarak kişilik; genetik faktörler, çevresel faktörler, öğrenme faktörü, ebeveyn faktörü, gelişim faktörü ve bilinç ve bilinçdışı faktörler açısından ele alınmıştır.

17.1. Genetik Faktör

Kavramsal tanım: Genetik faktörler, bireyin biyolojik yapısında, ebeveynlerinden aldığı DNA'nın fiziksel, zihinsel ve duygusal özelliklerini nasıl şekillendirdiğini ifade eder. Genetik miras, bireyin doğuştan getirdiği potansiyelleri belirlerken, bu potansiyellerin hangi boyutlarda açığa çıkacağını çevresel etkileşimler belirler. Kişilik gelişiminde genetik faktörler, biyolojik yatkınlıkları ve bu yatkınlıkların çevresel etkenlerle etkileşime girerek nasıl şekillendiğinin anlaşılmasına yardımcı olur (Plomin, DeFries, Knopik ve Neiderhiser, 2016).

Operasyonel tanım: Genetik faktörler, bireyin yaşamı boyunca farkında olmadan taşıdığı derin bir biyolojik mirastır. Bu miras, bireyin en derin arzularını, korkularını ve içsel çatışmalarını şekillendirir, bazen farkında olmadan yön verir.

¹ Prof. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık AD, iskender@sakarya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-9520-2323

² Dr. Psk. Dan., TÜBİTAK Fen Lisesi / MEB , umitbayin1@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-6238-7579

³ Uzm. Psk. Dan., nur206021@ogr.duzce.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-5146-2083

Önerilen Okumalar

- McMartin, J. (2020). *Kişilik psikolojisi: Öğrenci merkezli bir yaklaşım*. Psikoterapi Enstitüsü Yayınları. Psikoterapi Enstitüsü. (2020). *Kişilik kuramları: Kişilik bilimine çağdaş yaklaşımlar (2 cilt)*. Psikoterapi Enstitüsü Yayınları.
- Burger, J. M. (2021). *Kişilik*. Pegem Yayıncılık.

Kaynakça

- Adler, A. (1927). *Understanding human nature* (Çev. Wolfe, W. B.). George Allen & Unwin.
- Agerup, T., Lydersen, S., Wallander, J. ve Sund, A. M. (2015). Associations between parental attachment and course of depression between adolescence and young adulthood. *Child Psychiatry & Human Development*, 46, 632-642.
- Ainsworth, M. D. S. (1969). Object relations, dependency, and attachment: A theoretical review of the infant-mother relationship. *Child development*, 969-1025.
- Ainsworth, M. D. S. (2006). Attachments and other affectional bonds across the life cycle. In *Attachment across the life cycle* (s. 41-59). Routledge.
- Ainsworth, M. D., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillside, NJ: Erlbaum.
- Allen, J. P., Hauser, S. T., Eichholt, C., Bell, K. L. ve O'Connor, T. G. (1994). Autonomy and relatedness in family interactions as predictors of expressions of negative adolescent affect. *Journal of Research on Adolescence*, 4(4), 535-552.
- Altun, S. ve Çolak, E. (2011). Öğrenme Kuramları. (Ed. Fer, S.), *Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları* (s. 18-64). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Arı, R. (2006). *Gelişim ve Öğrenme* (3. Baskı). Ankara: Nobel.
- Arslan, H. (2010). *Algılanan ebeveyn kabul ve reddinin mizaç ve karakter özelliklerine etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ayaz, Y. Y. (2018). Marka tüketimi öğrenme kuramları ilişkisinde reklamların göstergebilimsel analiz ile incelenmesi. In *1st International CICMS Conference 4-5 May, 2018 Kuşadası, Turkey* (p. 609).
- Aydın, B. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aykın, A. G., Devenci, A., Yıldız, Ö. ve Karatug, M. (2023). Klasik koşullanma ve spor eğitimi açısından doğurguları. *Spor, Sağlık ve Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 22-28.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1989). Social Cognitive Theory. (Ed. Vasta R.), *Annals of Child Development. Six Theories of Child Development* (6, s. 1-60). Greenwich, CT: JAI Press.
- Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 226-244.
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*, 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The journal of early adolescence*, 11(1), 56-95.
- Bouchard, T. J. ve McGue, M. (2003). Genetic and environmental influences on human psychological differences. *Journal of Neurobiology*, 54(1), 4-45. <https://doi.org/10.1002/neu.10160>
- Bowlby, J. (1979). *The making and breaking of affectional bonds*. Londra: Tavistock.
- Bowlby, J. (1982). *Attachment and loss: Attachment*. New York: Basic Books.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.

KİŞİLİK KURAMLARI

- Brown, K. W. ve Ryan, R. M. (2003). The benefits of being present: Mindfulness and its role in psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(4), 822-848. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.4.822>
- Burger, J. M. (2006). Kişilik (Çev. Erguvan Sarıoğlu, İ.D). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Çağırğan-Gülten, D., Ergin, H. ve Avcı, R. (2009). Bilgiyi işleme kuramı ve anlamlandırmanın matematik öğretimi üzerindeki etkisi. *HAYEF Journal of Education*, 6(2), 1-10.
- Carver, C. ve Scheier, M. (1998). *Perspectives on psychology*, Cambridge University Press, 281-282.
- Caspi, A., McClay, J., Moffitt, T. E., Mill, J., Martin, J., Craig, I. W., Taylor, A. ve Poulton, R. (2002). Role of genotype in the cycle of violence in maltreated children. *Science*, 297(5582), 851-854. <https://doi.org/10.1126/science.1072290>
- Caspi, A., Roberts, B. W. ve Shiner, R. L. (2005). Personality development: Stability and change. *Annual Review of Psychology*, 56(1), 453-484. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.55.090902.141913>
- Coopersmith, S. (1981). SEI- The Self Esteem Inventories. Palo Alto: *Consulting Psychologists Press*.
- Cozzolino, L. (2016). *Terapi neden işe yarar*. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (2005). *İnsan ve Davranışı*. (14. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Cummings, E. M., Braungart-Rieker, J. M. ve Rocher-Schudlich, T. (2003). Emotion and personality development in childhood. (Ed. R. M. Lerner, M. Ann Easterbrooks, J. Mistry ve I. B. Weiner), *Handbook of psychology*. John Wiley & Sons, Inc.
- Davidson, R. J. ve McEwen, B. S. (2012). Social influences on neuroplasticity: Stress and interventions to promote well-being. *Nature Neuroscience*, 15(5), 689-695. <https://doi.org/10.1038/nn.3093>
- Demiriz, S. ve Öğretir, A.D. (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.
- Doksat, N. G. ve Ciftci, A. D. (2016). Bağlanma ve yaşamdaki izdüşümleri. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 25(4), 489-501.
- Dönmezer, S. (1978). *Sosyoloji*. Nihad Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2004). *Gelişim ve öğrenme* (13. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erden, M. ve Akman, Y. (2008). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara, Arkadaş Yayınevi.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. W. W. Norton & Company.
- Erikson, E. H. (1963). *Youth: Fidelity and diversity*. Daedalus.
- Ersan, Ö., Çelik, M. İ. ve Güler, H. (2024). Yol kullanıcı davranışlarının edimsel koşullanma kuramı çerçevesinde incelenmesi: Trafik uygulamaları üzerine nitel bir çalışma. *Trafik ve Ulaşım Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 57-74.
- Freud, S. (1915). The unconscious. (Ed. ve Çev. Strachey J.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (14, s. 159-215). Hogarth Press.
- Freud, S. (1923). The ego and the id. (Ed. ve Çev. Strachey J.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (19, s. 1-66). Hogarth Press.
- Gander, M. ve Gardiner, H. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi* (7. baskı) (Çev. Dönmez, A., Onur, B. ve Çelen, N.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Glazebrook, K., Townsend, E. ve Sayal, K. (2015). The role of attachment style in predicting repetition of adolescent self-harm: A longitudinal study. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 45(6), 664-678.
- Gödek, Y., Polat, D. ve Kaya, V. H. (2018). *Fen bilgisi öğretiminde kavram yanlışları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Greenwald, A. G., McGhee, D. E. ve Schwartz, J. L. K. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: The implicit association test. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1464-1480. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.74.6.1464>

Perspektif Olarak Kişilik

- Griffin, D. W. ve Bartholomew, K. (1994). The metaphysics of measurement: The case of adult attachment. (Ed. Bartholomew, K. ve Perlman, D.), *Attachment processes in adulthood* (s. 17–52). Jessica Kingsley Publishers.
- Griffin-Shirley, N. ve Nes, S. L. (2005). Self-esteem and empathy in sighted and visually impaired preadolescents. *Journal of Visual Impairment & Blindness*, 99(5), 276-285.
- Güler-Yıldız, T. (2017). *Anne-baba eğitimi*. Pegem.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: International differences in work-related values*. Sage Publications.
- Johnson, W., Penke, L. ve Spinath, F. M. (2009). Heritability in the era of molecular genetics: Some thoughts for understanding genetic influences on behavioral traits. *European Journal of Personality*, 23(5), 410-431. <https://doi.org/10.1002/per.718>
- Jung, C. G. (1953). *Collected works of C. G. Jung* (7, Çev. Read, A.). Princeton University Press.
- Jung, C. G. (1968). *The archetypes and the collective unconscious* (Çev. Hull, R. F. C.). Princeton University Press.
- Kandır, A. ve Alpan, Y. (2008) Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişime Anne-Baba Davranışlarının Etkisi. *Aile ve Toplum*, 14(14), 33-38.
- Kaplan, L. S. (1995) Self-esteem is not our national wonder drug. *School Counselor*, 42(5), 341–345.
- Karaca, E. (2008). Yazılı metinlerde içerik düzenlemenin öğrenmeye etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Karakavak Ç. G. (2006). Üniversite öğrencilerinin ahlakî yargı yetenekleri ve ahlakî yargı yetenekleri ile kendini gerçekleştirme düzeylerinin karşılaştırılması, Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Karen, R. (1998). *Becoming attached: First relationships and how they shape our capacity to love*. Oxford University Press.
- Kendler, K. S. ve Baker, J. H. (2007). Genetic influences on measures of the environment: A systematic review. *Psychological Medicine*, 37(5), 615-626. <https://doi.org/10.1017/S0033291706009524>
- Kesebir, S., Kavzoğlu, S. Ö. ve Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 3(2), 321-342.
- Khaleque, A. ve Rohner, P.R. (2002). Perceived Parental Acceptance-Rejection and Psychological Adjustment: A Meta-Analysis of Cross Cultural and Intracultural Studies. *Journal of Marriage and the Family*, 64: 54-64.
- Kihlstrom, J. F. (1987). The cognitive unconscious. *Science*, 237(4821), 1445-1452. <https://doi.org/10.1126/science.3629249>
- Kitahara, M. (1987). Perception of parental acceptance and rejection among Swedish university students. *Child Abuse & Neglect*, 11, 223-227.
- Koç, M., Yavuzer, Y., Demir, Z. ve Çalışkan, M. (2001). *Gelişim ve Öğrenme*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kocabaş, F., Elden, M. ve Yurdakul, N. (2000). *Reklam ve halkla ilişkilerde hedef kitle*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kringelbach, M. L. ve Berridge, K. C. (2017). The joyful mind. *Scientific American*, 317(3), 40-45. <https://doi.org/10.1038/scientificamerican0917-40>
- Küçükahmet, L. (2001). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kurtuldu, M. K. (2012). Dikkat stratejilerine yönelik uyarıcı işaretlerin piyano eğitiminde kullanılabilirliği. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 31(2).
- Lamb, M. E., Teti, D. M. ve Bornstein, M. (2002). Developmental phases: infancy. In *Child and Adolescent Psychiatry*, (3.Baskı). (Ed. Lewis, M.), 293-323. Philadelphia, Lippincott Williams Wilkins.

KİŞİLİK KURAMLARI

- Langton, C. M., Murad, Z. ve Humbert, B. (2017). Childhood sexual abuse, attachments in childhood and adulthood, and coercive sexual behaviors in community males: Main effects and a moderating function for attachment. *Sexual Abuse*, 29(3), 207-238.
- Luby, J. L., Belden, A. C., Harms, M. P., Tillman, R. ve Barch, D. M. (2013). Preschool is a sensitive period for the influence of maternal support on the trajectory of hippocampal development. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(2), 574-579. <https://doi.org/10.1073/pnas.1203555109>
- Maccoby, E. E. ve Martin, J. A. (1983), Socialization in the Context of the Family: Parent Child Interaction, (Ed. Mussen, P. H.) *Handbook of Child Psychology*, 4, (4. Baskı). New York, 1-101
- Marien, H., Custers, R. ve Aarts, H. (2019). Understanding the unconscious foundations of human action: The role of goal-directed unconscious processes in self-regulation. *Annual Review of Psychology*, 70, 143-168. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010418-102620>
- Markus, H. R. ve Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.98.2.224>
- Masterson, J. F. (2015). Bağlanma kuramı ve nörobiyolojik kendilik gelişimi açısından kişilik bozuklukları (Çev. Şentürk, H.) İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Meng, X., D'Arcy, C. ve Adams, G. C. (2015). Associations between adult attachment style and mental health care utilization: Findings from a large-scale national survey. *Psychiatry research*, 229(1-2), 454-461.
- Meyer-Lindenberg, A. Ve Tost, H. (2012). Neural mechanisms of social risk for psychiatric disorders. *Nature Neuroscience*, 15(5), 663-668. <https://doi.org/10.1038/nn.3083>
- Mitchell, S. A. ve Black, M. J. (1995). *Freud and beyond: A history of modern psychoanalytic thought*. Basic Books.
- Morgan, C. T. (1991). Psikolojiye giriş (8. Baskı). (Çev. Arıcı H.). Ankara: Meteksan Ltd. Şti.
- Navaro, L. (1987). *Beni Duyuyor musun?:* İstanbul:Yapa.
- Öngider, N. (2013). Boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(2), 140-161.
- Öngider, N. ve Karadeniz, G. (2008). Ebeveyn kabul-red kuramı (EKAR) üzerine Türkiye'de yapılan araştırmalar. *Maltepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakülte Dergisi*, 12(73), 102.
- Oruç, C., Tecim, E. ve Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15(48), 281-297.
- Öz, H. S. (2021). Psikoseksüel Bozukluklarda Hemşirelik Bakımı. *Psikiyatri Hemşireliği*, 500, 327-345.
- Özcan, Ö. ve Çelik, G. (2017). Bilişsel davranışçı terapi. *Türkiye Klinikleri*, 3(2), 115-120.
- Özdel, K. (2015). Düünden bugüne bilişsel davranışçı terapiler: Teori ve uygulama. *Türkiye Klinikleri J Psychiatry-Special Topics*, 8(2), 10-20.
- Özdemir, O., Özdemir, P. G., Kadak, M. T. ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride güncel yaklaşımlar*, 4(4), 566-589.
- Özkalp, E. (2003). *Psikolojiye Giriş Dersleri* (1. Baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.
- Özkalp, E. (2019). *Örgütsel Davranış*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını, 28-54.
- Özkalp, E. ve Kirel, Ç. (2011). *Örgütsel Davranış* (5. Baskı). Bursa: Ekin Yayınevi, (s, 74), 81.
- Öztürk, B. ve Kışaç, İ. (2007). Bilgiyi İşleme Modeli. (Ed. Yeşilyaprak, B.). *Eğitim Psikolojisi Gelişim-Öğrenme- Öğretim*. (3. Baskı, s. 275-303). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, O. (2002). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Nobel Kitabevleri Ltd. Şti, İstanbul.
- Payne, B. K., Vuletic, H. A. ve Lundberg, K. B. (2016). The bias of crowds: How implicit bias bridges personal and systemic prejudice. *Psychological Inquiry*, 27(4), 249-264. <https://doi.org/10.1080/1047840X.2016.1223261>

Perspektif Olarak Kişilik

- Pearson, J. L., Cowan, P. A., Cowan, C. P. ve Cohn, D. A. (1993). Adult attachment and adult child-older parent relationships. *American Journal of Orthopsychiatry*, 63(4), 606-613.
- Perry, B. D. ve Pollard, R. A. (1998). Homeostasis, stress, trauma, and adaptation: A neurodevelopmental view of childhood trauma. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 7(1), 33-51.
- Plomin, R. ve Asbury, K. (2005). Nature and nurture: Genetic and environmental influences on behavior. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 600(1), 86-98. <https://doi.org/10.1177/0002716205277184>
- Plomin, R., DeFries, J. C., Knopik, V. S. ve Neiderhiser, J. M. (2016). *Behavioral genetics* (7. Baskı.). Worth Publishers.
- Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye Giriş*, (Çev. Geniş, T.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Reisinger, Y. ve Turner, L. W. (2003). Cross-cultural tourist behavior.
- Rohner, R. P. (1986). The warmth dimension: Foundations of parental acceptance rejection theory. Sage Publications, Inc, Newbury Park, CA.
- Rohner, R. P. (1998). Father love and child development: History and current evidence. *Current Directions in Psychological Science*, 7, 157-161
- Rohner, R. P. (2004). The parental acceptance and rejection syndrome: Universal correlates of perceived rejection. *American Psychologist*, 59, 830-840.
- Rohner, R. P. (2016). Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory (IPARTheory), methods, evidence, and implications. University of Connecticut.
- Rohner, R. P. ve Rohner, E. C. (1981). Parental acceptance-rejection and parental control: Cross-cultural codes. *Ethnology*, 20, 3, 245-260.
- Rohner, R. P., Khaleque, A. ve Cournoyer, D. E. (2012). Introduction to parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. *Journal of Family Theory & Review*, 2(1), 73-87.
- Şanlı, D. ve Öztürk, C. (2015). Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(4), 240-246.
- Scarr, S. ve McCartney, K. (1983). How people make their own environments: A theory of genotype-environment effects. *Child Development*, 54(2), 424-435. <https://doi.org/10.2307/1129703>
- Schaffer, H. R. ve Emerson, P. E. (1964). The development of social attachments in infancy. *Monographs of the society for research in child development*, 1-77.
- Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. (12. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Senemoğlu, N. (2012). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Şenerler, Ş. (1993). Spor Yapan ve Yapmayan Gruplarda Kişilik ve Benlik Boyutlarının Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Sezer, O. (2010) Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 1-19.
- Shapiro, S. L., Carlson, L. E., Astin, J. A. ve Freedman, B. (2006). Mechanisms of mindfulness. *Journal of Clinical Psychology*, 62(3), 373-386. <https://doi.org/10.1002/jclp.20237>
- Shonkoff, J. P. ve Phillips, D. A. (Ed.). (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. National Academy Press.
- Siegel, D. J. (2007). *The mindful brain: Reflection and attunement in the cultivation of well-being*. W. W. Norton & Company.
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Macmillan.
- Solomon, J. ve George, C. (Ed.). (2011). *Disorganized attachment and caregiving*. Guilford Press.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E. ve Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 88-99.

KİŞİLİK KURAMLARI

- Stevens, A. ve Price, J. (2015). *Evolutionary psychiatry: A new beginning*. Routledge.
- Tarman, S. (2006). Müzik eğitiminin temelleri. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.
- Tazegül, Ü. (2018). Sporcuların kişilik özellikleri ile bedenlerini beğenmeleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1518-1526.
- Top, F. Ü. ve Ocakçı, A. F. (2018). Ergenlerde sağlığı geliştirme modeli ve bilgi işlem kuram temelli ağız dış sağlığı davranışı geliştirme. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(18), 23-37.
- Türker, A. (2012). Anne babanın çocuğun kişilik gelişimine etkisi. <http://www.bilted.com/icsayfa.asp?an=5&id=23>
- Turner, A. P., Sarason, I. G. ve Sarason, B. R. (2001). Exploring the link between parental acceptance and young adult adjustment. *Cognitive Therapy and Research*, 25, 185-199.
- Tüzün, O. ve Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.
- Ülgen, G. (2002). Eğitim Psikolojisi: Birey ve Öğrenme, Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Ulusoy, Y. Ö., Akfırat, O. N. ve Tura, G. (2018). Ebeveynlere bağlanma ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki. *Resilience*, 2(1), 23-38.
- Ulusoy, Y. ve Durmuş, E. (2011). Kişilerarası bağımlılık eğiliminin beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2), 1-21.
- Usta, E. (2016). Öğretim Teknolojileri ve Davranışçılık. (Ed. Çağiltay, K. ve Göktaş, Y.), *Öğretim Teknolojilerinin Temelleri (Teoriler, Araştırmalar, Eğilimler)* (s. 160-176). Ankara: Pegem Akademi.
- Wachtel, P. L. (2012). Bütüncül İlişkisel Psikoterapi Atölye Çalışması. *İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları*.
- Watson, J. B. ve Rayner, R. (1920). Conditioned emotional reactions. *Journal of experimental psychology*, 3(1), 1.
- Westen, D. (1999). The scientific status of unconscious processes: Is Freud really dead? *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 47(4), 1061-1106. <https://doi.org/10.1177/00030651990470040701>
- Yapıcıoğlu-Ayaz, Y. (2018). Marka tüketimi öğrenme kuramları ilişkisinde reklamların göstergebilimsel analiz ile incelenmesi. In *1st International CICMS Conference 4-5 May, 2018 Kuşadası, Turkey* (p. 609).
- Yavuzer, H. (2004). *Ana-baba ve çocuk* (17. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Yıldız, T. G. (2017). *Anne baba eğitimi*. Pegem Yayıncılık.